

ŽIVOT

KULTURNĚ SOCIÁLNÍ ČASOPIS • APRÍL • DUBEN • KWIECIEŃ 1973 • CENA 1 ZŁ 4.

*Hody hody doprovody
dejte vajíčko malovaný.
Nedáte-li malovaný,
dejte aspoň bílý,
slepička vám snese jiný.
Za peci v koutku,
na zeleným proutku.*

(POMLÁZKOVÁ ŘÍKANKA Z MORAVY)

W INTERESIE KRAJU, WSI I ROLNICTWA

W dniach 2—4 kwietnia br. obradował w Warszawie w sali Filharmonii Narodowej VI Kongres Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego. Wzięło w nim udział 1002 delegatów i członków władz naczelnych ZSL, którzy reprezentowali 430 tysięcy członków stronnictwa. Kongres dokonał wyboru nowych władz.

Prezesem NK ZSL został ponownie wybrany Stanisław Guwa.

Rezultaty obrad i uchwał Kongresu ZSL są doniosłe. Sumują one czteroletni okres działalności stronnictwa w sferze uczestnictwa w życiu politycznym i społeczno-gospodarczym kraju uwzględniając w szczególności zadania jakie ma do wykonania rolnictwo a które zostały określone we wspólnej uchwale Biura Politycznego KC PZPR i Prezydium NK ZSL w 1971 roku.

Członkowie ZSL przyjęli z zadowoleniem tą uchwałę i aktywnie włączyli się do jej realizacji. Pierwszego bilansu osiągnięć dokonało Stronnictwo w kampanii przedkongresowej w ramach której nastąpił dalszy wzrost zaangażowania członków ZSL w politycznym i społeczno-gospodarczym życiu kraju. Stwierdzono, że wiele setek tysięcy działaczy chłopskich uczestnicząc w organach samorządu kółek rolniczych w spółdzielczości, w radach narodowych, podnosząc wydajność swych gospodarstw przyspiesza rozwój rolnictwa i postęp społeczny na wsi, wnosząc cenny wkład w ogólny rozwój kraju.

Utrzymanie i podniesienie osiągniętego w ostatnich dwóch latach wysokiego tempa produkcji rolnej ma ważne ogólnonarodowe znaczenie. Realizacja tego zadania zależy obecnie przede wszystkim od rolników i pracowników rolnictwa. Znana pracowitość rolnika, coraz większe umiejętności nowatorskie z jednej strony, a z drugiej stała polityka aktywnego oddziaływania państwa na rozwój rolnictwa oto czynniki które wpłyną na realizację aktualnych zadań rolnictwa. Zadania te to przede wszystkim dalszy wzrost produkcji mięsa i mleka i utrwalenie właściwego kierunku rozwoju hodowli. Wiąże się to z koniecznymi postępowaniami w gospodarce paszowej. A wszystko łącznie będzie miało wpływ na bieżące zaopatrzenie rynku i wzrost spożycia w najbliższych latach. Tym sprawom VI Kongres ZSL poświęcił wiele uwagi, a więc materiały kongresowe inspirować będą do działania wszystkich członków Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego. Ich zaangażowanie będzie miało poważny wpływ na dalszą realizację wspólnej polityki rolnej PZPR i ZSL, która przyniosła do tej pory dobre rezultaty.

Za podstawę działania Stronnictwa Kongres uznał dalsze umacnianie sojuszu robotniczo-chłopskiego, który zdał egzamin w skali całej naszej historii. I to zarówno wtedy kiedy robotnicy i chłopcy walczyli o swe podstawowe prawa jak również poprzez prawie lat 30 w okresie budowania socjalizmu

w Polsce Ludowej. W referacie programowym na VI Kongres ZSL stwierdzono: „Chłopi uczestniczą bezpośrednio w życiu politycznym poprzez przynależność do podstawowych organizacji PZPR i kół ZSL. Braterskie współdziałanie wszystkich naszych organizacji i instancji z organizacjami i instancjami PZPR stanowi istotny wkład Stronnictwa do politycznego umacniania się sojuszu robotniczo-chłopskiego. Współpraca ta jest dziś rzeczowa, konkretna — dotyczy przede wszystkim sfery życia społeczno-gospodarczego i pracy ideowo-wychowawczej w środowiskach wiejskich. Bogate i owocne są formy tej współpracy na szczeblu centralnym i w terenie. We wsiach i gminach jest po prostu wspólna, ramię przy ramieniu, codzienna praca chłopów ludowców i PZPR-owców. ZSL uznaje fundamentalną zasadę ustrojową głoszącą, że sojusz robotniczo-chłopski i przodownictwo klasy robotniczej w tym sojuszu oraz kierownictwo rolą PZPR w państwie stanowi podstawę budownictwa socjalistycznego”.

Komitet Centralny PZPR nadesłał list do VI Kongresu ZSL, w którym obok serdecznych pozdrowień i życzeń została zawarta wysoka ocena dotychczasowego dorobku całego postępowego ruchu ludowego. Znamienne jest stwierdzenie listu, że w ramach Frontu Jedności Narodu jako główny ośrodek inicjatywy politycznej rozwija się współdziałanie PZPR, ZSL i SD. Współdziałanie to ma na celu dalsze rozwijanie dorobku socjalistycznego w całym kraju, utrwalenie celów wytyczonych w Uchwale VI Zjazdu PZPR oraz odczuwalny przez wszystkich i stały wzrost dobrobytu w mieście i na wsi. W liście czytamy: „Kierunek polityki naszego państwa i pracy narodu wytyczają uchwały VI Zjazdu PZPR. Zrodziły się one z naszych wspólnych doświadczeń z potrzeb i dążeń polskiej klasy robotniczej, chłopów i inteligencji. Sluszną program VI Zjazdu, obliczonego na przyspieszenie rozwoju gospodarczego kraju, na szybszy wzrost poziomu życia ludzi pracy, na zespolenie walorów ustrojowych socjalizmu z rewolucją naukowo-techniczną została potwierdzona w praktyce. Realizacja tego programu przebiega pomyślnie we wszystkich dziedzinach życia, w produkcji przemysłowej i rolnej, w polepszeniu warunków życia, w polityce społecznej, w umacnianiu ludowego państwa, w rozwoju socjalistycznych stosunków społecznych”. Aby dalej rozwijać tę tendencję zachodzi potrzeba mobilizacji wszystkich sił, środków i rezerw. Nad tym istotnym problemem obradował przede wszystkim VI Kongres Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego. Jedno z ważniejszych zadań wytyczonych przez Kongres to aktywna praca i skuteczne oddziaływanie siłami przeszło 400-tysięcznej rzeszy ludowców na unowocześnianie i dynamiczny rozwój rolnictwa oraz wprowadzenie postępu socjalnego i kulturalno-oświatowego na wsi. W tym dziele dalszej patriotycznej pracy na rzecz socjalistycznej Polski wszyscy zyczą członkom ZSL pomnożenia dotychczasowego dorobku.

LUDVÍK SVOBODA OPĚT
PRESIDENTEM ČSSR

Ve čtvrtek dne 22. března 1973 se ve Vladislavském sále Pražského hradu konalo zasedání Federálního shromáždění, na němž byl jednohlasně zvolen za prezidenta Československé socialistické republiky opět ormádní generál Ludvík Svoboda.

PSDS

Celostátní kampaň výročních volebních schůzí zahájila vojvodská konference PSDS v Katovicích, již se zúčastnil Edward Gierek. Ve svém projevu mj. prohlásil: „Celkový rozvoj země je uspokojující. Ale musíme ještě mnoho uskutečnit, abychom využili všech možností, plně uhrazovali potřeby naší doby (...). Čím větší jsou naše úspěchy, tím náročnější jsou naše záležitosti, tím jasněji musíme vidět ještě existující slabosti a nedostatky.”

EVROPSKÁ BEZPEČNOST A SPOLUPRÁCE

Dne 19. března t.r. v Polském ústavu pro mezinárodní otázky přednášel prof. JUDr. Juraj Cúth CSc. o současných otázkách evropské bezpečnosti a spolupráce. Prohloubil vědomosti o těchto otázkách ze socialistických hledisek, z hledisek marxismu-leninismu, z postojů, které k těmto otázkám zaujímají již řadu let Sovětský svaz a ostatní socialistické státy. Poukázal na aktivní a angažovaný přínos ČSSR u úsilí za mír, bezpečnost a spolupráci v Evropě, na to, že evropská bezpečnost je plodem socialistické pozitivní diplomacie. Že je strategií a programem SSSR a celého světového socialistického společenství. Hovořil o tříděpolitických přístupech v hodnocení vývoje mezinárodních vztahů v Evropě, bez nichž nelze pochopit hluboký mírový smysl úsilí socialistických států o celoevropskou bezpečnost.

BLAHOPŘEJEME

Prof. dr. Janusz Groszkowski, předseda Celopolského výboru Fronty národní jednoty, oslavil své pětasedmdesátiny. Při této příležitosti obdržel blahopřejný dopis od prvního tajemníka ÚV PSDS Edwarda Gierka a dalších významných osobností. Také Kulturní společnost Čechů a Slováků v Polsku se připojuje k těmto srdečným blahopřáním.

STANISŁAW KOWALCZYK
MINISTREM VNITRA PLR

Státní rada na návrh předsedy Rady ministrů jmenovala Stanisława Kowalczyka ministrem vnitra PLR. S. Kowalczyk se narodil dne 12. prosince 1924 v Pabianicích v dělnické rodině. Za okupace pracoval jako dělník v pabianické textilce. Byl okupantem vyvezen na nucené práce, odkud uprchl. Po osvobození pracoval nejdříve v pabianických chemických závodech, potom studoval na chemické průmyslovce v Gliwicích a po jejím ukončení dálkově na Hornické a hutnické akademii v Krakově.

V roce 1947 vstoupil do Polské socialistické strany (PPS) a od sloučení je členem PSDS. Od roku 1950 zastává řadu zodpovědných funkcí ve stranickém aparátu: vedoucí ekonomického oddělení, vojvodský tajemník v Katovicích, vedoucí oddělení těžkého průmyslu a dopravy ÚV PSDS, později vedoucí oddělení průmyslu a dopravy. Na IV. sjezdu strany je zvolen do funkce zástupce člena ÚV PSDS a na V. sjezdu za člena ÚV PSDS. Ústřední výbor strany zvolený na VI. sjezdu jmenoval S. Kowalczyka tajemníkem ÚV PSDS. Poslanec Sejmu v V. a VI. volebním období, předseda Sejmové komise pro hospodářské plánování, rozpočet a finance.

NOVÉ V SKOLE

Po dvojročné práci Výbor expertov vytvorený z iniciatívy Politického byra ÚV PZRS, predložil verejnosti na posúdenie správu o budúcnosti všeobecnej osvetě v Poľsku. Správa obsahuje syntetické informácie o pracovných metódach, využitých materiáloch a návrhy zmien osvetového systému, ktorý má dať oveľa lepšie výsledky v oblasti VŠEOBECNÉHO STREDNÉHO VZDELANIA.

Správa predložila k všeobecnej diskusii, o ktorej podrobne písala denná tlač, rozhlas a televízia, je výsledkom práce a výskumov významných vedcov, pedagógov, sociológov, ekonómov, ako aj učiteľov, verejných a hospodárskych činiteľov. Základom práce nad týmto dokumentom boli rozhodnutia o zovše-

obecnení stredoškolského vzdelania, ako aj uznesenie 6. zjazdu PZRS hovoriace o významnom urýchlíni spoločensko-hospodárskeho rozvoja krajiny. V súvislosti s tým Výbor hľadal také formy organizácie školstva, ktoré by najlepšie zaisťovali všeobecné stredné vzdelanie a súčasne sa snažil skonštruovať taký model osvetového systému, ktorý by zahrňoval všetky inštitúcie a organizácie majúce vplyv na stváranie osobnosti občanov našej krajiny a poskytoval výchovu a vzdelanie umožňujúce sa plne podieľať na tvorení budúceho vzhľadu socialistického Poľska.

Návrhy osvetovej reformy obsiahnuté v správe majú dva generálne varianty (každý vo dvoch obmenach); o ničom s konečnou platnosťou nerozhodujú, nedávajú hotové recepty. Politické byro ÚV PZRS a predsedníctvo vlády tiež ešte neschválili v tomto ohľade žiadne meritorne záväznej rozhodnutia. Takéto rozhodnutia budú prijaté po ukončení tejto celospoločenskej diskusie, ktorú otvorilo uverejnenie správy, a ktorá má poukázat na prostriedky umožňujúce zdokonaľovanie osvetového systému i položiť základy pre voľbu optimálnych riešení v tomto smere. Otázok pre diskusiu je veľa a živo zaujímajú každého z nás,

preto sa aj Život zapája do tejto diskusie. V súvislosti s tým sa obraciame na vás, milí čitatelia, aby ste vyjadrili svoje názory na stránkach nášho časopisu.

Diskusiu o správe uzavrie zákon o osvetovom a školskom systéme, ktorý Sejm PZRS schválil 13. októbra tohto roku, vo dvojsté výročí utvorenia Komisie národnej edukácie. Začínajúc pol roka skôr diskusiu o návrhu zdokonaľovania poľského osvetového systému treba si uvedomiť to, že budúci model osvetu musí zodpovedať perspektívkám spoločenským, technickým a kultúrnym premenám, ako aj postaveniu Poľska na svete a zároveň musí to byť model stabilný.

Spolu so správou Výboru expertov bol uverejnený návrh programu postupného zavádzania všeobecného stredného vzdelania, vypracovaný ministerstvom osvetu a výchovy po dohode s ministerstvom vedy, vysokých škôl a techniky. Je to pokus o odpoveď na otázku, akými cestami a s použitím akých metód a prostriedkov chceme stredoškolské vzdelanie urobiť všeobecným vzdelaním.

Značne modernizované a obohatené bude vyučovanie detí v I. až III. triede. Vo vyšších triedach, od IV. do VIII., bude obohatené základné vzde-

lávania v oblasti všeobecných a polytechnických predmetov. Bude taktiež zavedená školská a odborná orientácia, ktorej účelom bude príprava žiakov na správnu voľbu ďalšieho vzdelania. Úlohou vyšších tried bude príprava žiakov na prácu v povolani a ďalšie štúdiá.

Po VIII. triede, popri všeobecnovzdelávacích školách bude v najbližších rokoch fungovať systém odborného vzdelávania, ktorý bude pripravovať odborníkov so širokou špecializáciou. Bude zavedený všeobecný systém školskej selekcie spočívajúci v plánovanom postupnom odlišovaní ciest vzdelávania mládeže podľa schopností, záujmov a aspirácií, ako aj spoločensko-hospodárskych potrieb. Celkom iste pri zavádzaní týchto zmien sa bude prihliadať aj na otázky vyučovania mládeže našich národnostných menšín.

Realizácia týchto úloh bude si vyžadovať stály príliv vysokokvalifikovaných pedagogických kádrov, ako aj výdatné zvyšovanie kvalifikácií pracujúcich učiteľov. Program moderného vzdelávania učiteľov pripravený v tejto oblasti, ako aj program systematického zdokonaľovania vedomostí, vychádza naproti týmto požiadavkám.

Mimoriadny význam pre ďalší vývoj medzi štátmi, nielen v Európe, ale na celom svete, má v súčasnosti prebiehajúci proces uvoľňovania napätia na európskom kontinente, ktorý je výsledkom cieľavedomej politiky socialistických krajín na čele so Sovietskym zväzom. V tomto článku pripomínáme čitateľom cestu boja za mier, ktorej výsledkom sú prebiehajúce v Helsinkách prípravné konzultácie na celoeurópsku konferenciu o bezpečnosti a mieri, a viedenské odzbrojovacie rozhovory.

MIER NÁDEJ L'UDSTVA

Náklady na zbrojenie predstavujú čoraz väčšiu položku v rozpočtoch — napríklad v Spojených štátoch je to viac ako osemdesiat miliárd dolárov. Aj zvyšovanie výdavkov na vojenské účely v rozvojových krajinách odčerpáva prostriedky, ktoré by mohla spoločnosť použiť oveľa rozumnejšie a účelnejšie. Práve v tých oblastiach — afrických, ázijských a latinskoamerických — kde bieda, zaostalosť, negramotnosť, vysoká detská úmrtnosť ešte stále postihujú milióny ľudí, stúpajúci trend výdavkov na zbrojenie nesmierne spomaľuje tempo rozvoja a vyrovnávania sociálnych rozdielov. Bremeno vojenských výdavkov ťažko dolieha aj na obyvateľstvo Spojených štátov. Iba jednej vrstve americkej spoločnosti súčasný stav vyhovuje, a preto sa snaží presadiť pri každej príležitosti ďalšie zvyšovanie výdavkov na zbrojenie. Vojensko-priemyselný komplex, reťaz monopolov, od výzkumných ústavov až po „hotový výrobok“, kategoricky žiada: ďalšie zbrojenie, vyššie zisky. Svoje záujmy presadzuje tvrdo a bezohľadne voči miliónom Američanov, ktorí by potrebovali mať životné istoty, bezpečnú existenciu.

Zbrojenie má v dosiaľ nebývalej miere aj svoju druhú tvár. Hrozivú a ničiacu. Je to potenciál ukrytý v nakopených zbraniach hromadného ničenia. Ani najlepší odborníci nemôžu presne určiť, o akú silu ide. Lebo použitie hoci len častí tejto sily by znamenalo zánik života na našej planéte. Veď ešte dnes sa objavujú správy o dozvukoch prvej atómovej katastrofy, ktorú spôsobili Spojené štáty takmer pred tridsiatimi rokmi v Hirošime.

Ľudstvo túži po mieri. Osobitnú zodpovednosť za osudy a budúcnosť ľudstva majú štátnici a politici. Od nich sa právom očakáva, že v procese zmierňovania medzinárodného napätia vynaložia maximálne úsilie na to, aby sa dosiahli záruky na zabezpečenie trvalého mieru a aby sa zlikvidovali ohniská napätia, a to cestou rokovania, nie použitím vojenskej sily.

Trvalý mier. Pre nás, ktorí sme druhú svetovú vojnu videli až príliš zblízka, sú to dve fascinujúce slová. Ich cenu poznajú aj národy, ktoré museli veľa obetovať, kým sa vymanili spod koloniálnej nadvlády. Aká je vzácna slobodná existencia, do-

kazuje hrdinský boj národov Indočíny. Americký imperializmus v tomto súboji odhodlania a vojenskej techniky uplatnil zo svojho arzenálu nielen konvenčnú zbraň. A — nezvíťazil.

Na tohtoročnom Valnom zhromaždení OSN predložil Sovietsky zväz na prerokovanie návrh rezolúcie, podľa ktorej členské štáty OSN slávnostne vyhlasujú, že sa zriekajú použitia sily alebo vyhrožovania silou v medzinárodných vzťahoch a schvaľujú zákaz použitia jadrových zbraní na večné časy. Zároveň odporúča Bezpečnostnej rade, aby čo najskôr schválila príslušné rozhodnutia. Tento veľký cieľ, charakteristický pre politiku sovietskeho štátu od samého jeho vzniku, dáva ľudstvu nádej.

Mierový program sovietskej zahraničnej politiky, schválený na XXIV. zjazde KSSZ, vychádza z reálnych možností a potrieb, je dôkazom zodpovednosti krajiny, ktorá aj svojim vnútorným usporiadaním predstavuje spoločnosť nového typu — socialistickú. Preto Sovietskemu zväzu i ostatným socialistickým krajinám záleží v prvom rade na mieri a porozumení medzi štátmi, bez ohľadu na rozdiely politického systému. Je to jediné trpezlivé východisko pre všetkých, ak sa má uchovať život na našej zemeguli. Preto členské štáty OSN by mali spoločne pôsobiť pri uskutočňovaní tohto vrcholného úsilia — aktívne brániť mier. Urobíť pre zabezpečenie trvalého mieru maximum. To diktuje rozum, ale aj čas.

E. RIEČANOVÁ

TUMENSKÁ ROPA

Sovietsky svaz určil pät miliard rubľu na rozvoj naftového prmyslu západní Sibíře v letech deváté pětiletky (1971—1975). Naftaři zde objevili na devadesát naftových polí. Největší je samotorské: z dna jezera Samotlor bylo od počátku minulého roku vytěženo jedenadvacet miliónů tun tekutého paliva. V roce 1975 na západní Sibíři vytěží 120—125 miliónů tun ropy, z toho polovíčku ze Samotloru.

K exploataci tohoto naftového pole, které je jedním z největších v SSSR, se používá nejmodernějších pracovních metod a zařízení. Těžba je plně mechanizována a automatizována. Současně odborníci staví ropovod ze Samotloru do Almětjevsk, jeden z největších na světě. V roce 1973 poteče sibiřská ropa mohutným proudem do evropské části SSSR.

Na snímku: stavba ropovodu Samotlor — Almětjevsk
Foto B. Kavaškin

SOCIALISTICÝ INTERNACIONALIZMUS V PRAXI ● ZA 10 ROKOV VZRASTIE EKONOMIKA KRAJIN RVHP NA DVOJNÁSOK ● 382 MILIÓNOV ĽUDÍ REALIZUJE GRANDIÓZNY PROGRAM

V kontexte Komplexného programu socialistickej integrácie, ktorý vytýčuje spoluprácu a rozvoj socialistickej spoločnosti na 15 až 20 rokov, je jeden rok krátkym obdobím. Pochopiteľne, možno za ním urobiť len čiastočnú bilanciu, veď zmluvy, ktoré medzi sebou jednotlivé krajiny uzavreli, sú dlhodobé. Napriek tomu rok po 25. zasadaní Rady vzájomnej hospodárskej pomoci, ktoré sa výrazne zapísalo do dejín socialistických krajín a ich ekonomik, na 26. zasadaní RVHP mohli zástupcovia jednotlivých štátov konštatovať, že socialistickej krajiny našli správny smer v prehľbovaní a zdokonaľovaní

ju činnosť. Uveruje dôležité investície a spoločné opatrenia, ktoré napomáhajú rozširovanie hospodárskej spolupráce medzi členskými štátmi RVHP. Poskytla už úver na výstavbu a rekonštrukciu objektov (medzi nimi sú napríklad automobilka Tatra, závod na výrobu autobusov Ikarus v Maďarsku, vagónka v Rumunsku, strojársky a chemický závod v Poľsku, Rumunsku a NDR).

Na 26. zasadaní RVHP predseda rady ministrov ZSSR Alexej Kosygin o.i. zdôraznil:

„Ak sme predtým hľadali zásadné zameranie rozvoja našej spolupráce na dlhé obdobie, teraz môžeme plným právom povedať, že cesty a metódy rozvoja socialistickej integrácie, stanovené Komplexným programom, sú správne a zodpovedajú životným záujmom našich krajín a našich národov. Koordinácia národohospodárskych plánov socialistických krajín umožňuje už teraz rozpoznať črty veľkolepého programu rozvoja spoločenstva národov, ku ktorému patrí 382 miliónov obyvateľov. Splnenie týchto plánov má zabezpečiť vzrast našej ekonomiky za desať rokov na dvojnásobok a zabezpečiť rýchly rozvoj vedy a techniky.“

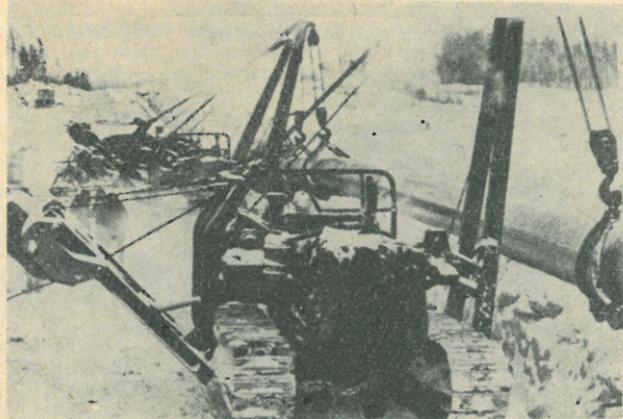
Hovorili sme už neraz o pozitívach, ktoré prináša internacionalizácia národných ekonomik socialistických krajín a vytvorenie socialistickej ekonomickej integrácie. Jedným z jasných dôkazov tohto faktu je aj prijatie Kubánskej republiky za člena RVHP. Je to pochopiteľne aj dôležitý politický moment v rozvoji svetového socialistického systému, pretože Kuba je prvou krajinou na americkom kontinente, ktorá sa stala členom medzinárodnej ekonomickej organizácie, združujúcej socialistické krajiny.

Plány RVHP načrtnuté do budúcnosti, sú veľmi konkrétne; odzrkadľuje sa to o.i. v podobe podpísania generálnej dohody o výstavbe veľkého kombinátu na výrobu buničiny s kapacitou päťsto tisíc ton ročne v oblasti Usfllima v ZSSR; na výstavbe budú spolupracovať BER, MER, NDR, PER, RSR a ZSSR. Zasadanie odporúčalo tiež členským krajinám RVHP, aby v rokoch 1972—74 koordinovali plány na nasledujúcu päťročnicu (1976—1980), aby sa zabezpečilo skoré uzatvorenie dlhodobých hospodárskych dohôd.

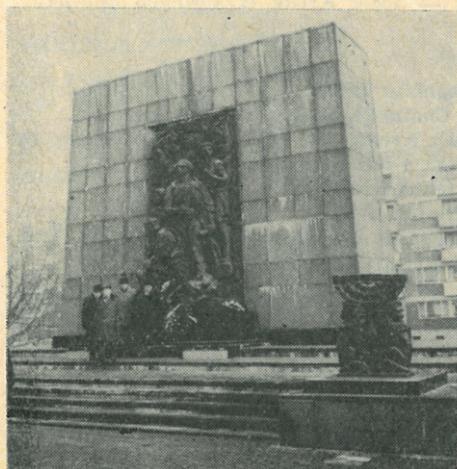
Život sám potvrdzuje správnosť línie rozvíjania procesu v prehľbovaní a zdokonaľovaní socialistickej integrácie.

OD BERINGOVEJ ÚŽINY PO MEXICKÝ ZÁLIV

socialistickej ekonomickej integrácie, že štart do novej historickej etapy RVHP sa vydaril. Prvé kroky pri realizácii Komplexného programu dokazujú veľké prednosti socialistickej typu medzinárodných ekonomickej vzťahov, spájajúcich národné i medzinárodné záujmy bratských krajín. V období medzi 25. a 26. zasadáním RVHP sa uzavreli dve mnohostranné dohody o spoločnom plánovaní, štyri o kooperácii a špecializácii výroby a dvadsaťštyri dohôd o spoločnom riešení dôležitých vedeckotechnických problémov. Novým, veľmi dôležitým článkom sa stala Medzinárodná investičná banka, ktorá medzi dvoma spomínanými zasadániami začala svo-

30. VÝROČIE POVSTANIA VO VARSAVSKOM GETE

19. apríla 1943 vypuklo povstanie vo varšavskom gete. Vodcovia Židovskej odbojovej organizácie nemali ilúzie čo sa týka výsledku začatého boja, ale boli rozhodnutí draho odovzdať svoje životy.

Vypuknutie povstania vo varšavskom gete vzbudilo na svete úžas a prekvapenie. Čože mal znamenať odboj ľudí zavretých za múrami geta? Čože malo znamenať vypovedanie boja mohutnej fašistickej mašinérii hrstkou uštvaných, hladných, otrhaných a zle ozbrojených ľudí.

Tento nerovný boj pripravený v gete vyplýval z vedomia, že boj za postavenie človeka v tomto zhanobnom hitlerovským fašizmom svete sa musí konať so zbraňou v ruke.

V ovzduší hrôzy a očakávania na smrť tisícov Židov, ktorí ešte ostali v gete nažive, vodcovia Protifašistického bloku organizujú v gete Židovskú odbojovú organizáciu. Táto organizácia nadväzuje styky s Ľudovou gardiou a Armiou krajojou a začína prípravu k samoobrane. Školi bojové skupiny, zhromažďuje zbraň a strelivo.

Pomník hrdinov geta vo Varšave.
Snímka: CAF

Povstanie vo varšavskom gete vypuklo 19. apríla 1943 o 6.00 hodine rano. Viac ako tri tisíce po zuby ozbrojených nacistov s automatickými zbraňami, delostrelectvom a tankami začalo likvidáciu Židov, ktorí ešte v gete ostali nažive. Nacisti vrhli do boja obrovské sily, lebo išlo im aj o to, aby dôstojne utlilí nadchádzajúce narodeniny fűhrera. Avšak prepočítali sa. Povstanci v gete nielenže kladli silný odpor, ale spôsobili fašistom ťažké straty. Povstanie nebolo potlačené za tri dni, ako to bolo plánované, trvalo oveľa dlhšie. Ešte v júni roku 1943 zaznievali z geta výstrely posledných bojov.

Keďže nacisti nemohli zlomiť odpor povstalcov hitlerovské veliteľstvo vydalo rozkaz spáliť a zrucať geto. Do akcie, popri delostrelectve, tankoch, minometoch a ohňometoch sa zapojilo letectvo.

8. mája padol posledný oporný bod ZOO na Milej ul. č. 18, kde sa nachádzal štáb povstania. Zahynuli hlavní veliteľia Židovskej odbojovej organizácie, s jej veliteľom Mordechajom Aniduričom, tajomníkom organizácie Poľskej robotnickej strany v gete.

Boj trval, avšak odpor povstalcov slabol. Bojujúcim Židom neveľa mohli pomôcť akcie poľských odbojových or-

ganizácií. A táto pomoc mala veľký význam. Zvláštné skupiny Ľudovej gardie, Armie krajojev, harcerov z tzv. Sedých radov, Ľudovej milície RPPS dodávali do geta zbraň, strelivo, potraviny a viedli akcie podporujúce povstalcov.

Avšak koniec povstania sa neodvratiteľne blížil a keď už bolo definitívne potlačené, poľské ilegálne organizácie sa aktívne zúčastnili zachraňovania bojovníkov geta, ktorí ostali nažive.

Hitlerovská vražedná mašinéria získala hanebné víťazstvo — víťazstvo, ktoré bolo veľkou morálnou porážkou Hitlera.

Historický význam povstania vo varšavskom gete je veľký — nielen ako prejav hrdosti a hrdinstva jeho bojovníkov, ako protest proti barbarstvu nevidanému v dejinách ľudstva, ale aj ako dôležitá súčasť boja poľského národa za slobodu a nezávislosť, za likvidáciu strašného vo svojej podstate hitlerovského fašizmu, ideológie, ktorá by neskôr priniesla podobný osud nežidovskému obyvateľstvu.

Povstanie vo varšavskom gete sa teda nerozlučne spája s oslobodeneckým bojom poľského národa a natrvalo sa zapísalo do dejín našej krajiny.

Wladyslaw Skrzypeczak

V JABLONKE NA ORAVE

V kultúrnom centre slovenskej menšiny na Orave sa naposledy konali dve pozoruhodné schôdze Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Jednou z nich bola volebná schôdza Obvodného výboru (11.II. t.r.), ktorej sa zúčastnilo 38 delegátov miestnych skupín, členovia predsedníctva Ústredného výboru, predstaviteľ novotargarského ONV a miestného výboru PZRS, zase druhou bola schôdza už zvoleného Obvodného výboru (18. II. t.r.).

Volebná schôdza popri momentoch nekoordinovanej diskusie, prebiehajúca občas v chmúrnom ovzduší vzájomnej nechute, sa charakterizovala hľadáním koncepcií praktickej činnosti Obvodného výboru a spolupráce s Ústredným výborom, ktorá by zahrnula skutočnou organizačnou a materiálnou starostlivosťou kultúrnu a osvetovú prácu rozvíjanú v miestnych skupinách.

Po obsírnej, hoci snáď nevelmi konkrétnej správe ustúpujúceho výboru a po správe revíznej komisie, ktorá požiadala o udelenie výboru absolutória, rozvinula sa niekoľkohodinová diskusia.

Delegáti nadväzujú na roky kedysi veľmi aktívnej činnosti Spoločnosti na Orave, kriticky hodnotili aktuálnu situáciu v tomto Obvode, v ktorom — ako zdôrazňovali — štruktúra kultúrno-osvetovej práce často býva náhodná a organizačne nevyhovujúca. Takýto stav nezodpovedá spoločenským a kultúrnym záujmom členov Spoločnosti a vzbudzuje medzi nimi trpké reflexie. Poukazovalo sa, že je nutné upevniť úlohu Obvodu a miestnych skupín ako základných zložiek v Spoločnosti, zaistiť im vhodné podmienky pre tvorivú prácu a to vybavením patričnými prostriedkami, vypracovaním koncepcií organizovania a vedenia každodennej kultúrno-osvetovej práce, ako aj školením. Hovorilo sa o disproporciách medzi výdavkami a efektami, o tom, aby fondy určené na rozvíjanie kultúrnej práce v Spoločnosti zodpovedali potrebám a boli čo najlepšie využívané.

V diskusii veľkú pozornosť venovali otázkam vyučovania slovenčiny na školách. Predložené tuna návrhy tak ako aj návrhy prihlásené na iných schôdzach, spracované na Ústrednom výbore, budú tento mesiac predmetom

rokovani predsedníctva Ústredného výboru Spoločnosti za účasti predstaviteľov patričných školských orgánov, o čom dodatočne napíšeme. Spomeňme ešte, že okrem iných otázok v diskusii sa správne navrhovalo, aby zorganizoval zvláštnu schôdzu Obvodu s členmi Spoločnosti — účastníkmi protifašistického odboja v období druhej svetovej vojny.

Konečne treba povedať, že popri angažovaných výpovediach, boli žiaľ aj výpovede odtrhnuté od života, neprospievajúce upevňovaniu kolektívnej činnosti, ktorá by sa mala stať pevnou zásadou vo všetkých zložkách našej krajskej organizácie. Domnievam sa, že je už najvyšší čas, aby sa niektorí, našťastie nemnohí, členovia zbavili chybných názorov, že najlepšou metódou rozvíjania činnosti je prísť z času na čas na schôdzu a povedať niekoľko fráz odtrhnutých od života namiesto plného pochopenia a skutočnej tvorivej práce.

Je tiež nevyhnutné, aby práca v našej organizácii nebola a ani nemala byť, intervenčná a zameraná iba na plnenie nejakých akcií. Nesmie sa do-

pustiť k stagnácii v širšej činnosti podľa stanov v našich miestnych skupinách a obvodoch. Na príklade schôdzy v Jablonke je zreteľne vidieť aj to, že nestačí kúpiť kroje a z času na čas ich vytriahnuť zo skrine, že súbory treba školiť a treba im vytvárať podmienky pre vystupovanie na scéne. Našu prácu nezlepšime iba cestou nariadení a pokynov, ktoré sa môžu dokonca prerodiť v zvyk škodlivý pre spoločenskú činnosť. Nevyhnutný je však, hoci je to zaiste ťažšie, vlastný príklad a umné využívanie zápalu, obetavosti a úsilia — najhodnotnejších faktorov akejkoľvek spoločenskej činnosti, o aké medzi našimi aktivistami nie je núdza. Treba o tom pouvažovať aj v iných zložkách našej Spoločnosti.

Schôdza v Jablonke skončila voľbami nového výboru (zloženie uvádzame dolu), a schválením hlavných smerov práce Obvodu, ktoré novozvolený výbor na svojej ďalšej schôdzy zahrnul v konkrétnom pracovnom pláne. Tento plán bude skonfrontovaný s možnosťami Ústredného výboru. Napíšeme o ňom v budúcom čísle.

A.C.

Zábery z volebnej schôdzy v Jablonke.

PŘED VOLBAMI V KUCOVĚ

24. února t.r. se v Kucově konala pracovní porada členů výboru místní skupiny KSČaS a zástupců OV KSČaS ze Zelova. Porady se také zúčastnil tajemník ÚV A. Andrašak. Účelem setkání byla výměna názorů aktivistů na oživení práce kucovské skupiny.

Místní skupina již prodělala v průběhu své mnohaleté působnosti taková období, kdy se zdálo, že nikomu se nechce nic od počátku začínat. Vždy však po odhalení příčin krizové situace nastoupilo oživení a práce normálně pokračovala. Takovými příčinami bylo např. nedostatečné vybavení, nesprávný pracovní program souborů, malá pomoc zelovského obvodního výboru nebo ústředního výboru KSČaS. Nynější krize je způsobena formálně tím, že pro klubovnu není místnost. Doposud byla místnost pronajata, avšak její majitel vypověděl nájem, protože adaptuje místnost pro vlastní potřeby.

Proč zdůrazňujeme, že otázka klubovny je pouze formální příčinou dnešní situace? Nechceme hovořit o

podrobnostech. Byly částečně projednány na poradě a zbývající budou dojednány — doufejme — již za větší účasti krajanů. Nutno však říci, že i nyní se vyskytly příčiny, které brzdi organizační i kulturní činnost v Kucově. Pokud můžeme říci, že tentokrát je Kucov dobře vybaven pro kulturní činnost, to příčiny stagnace musíme hledat v oslabení krajské aktivity na jedné straně a vztazích zelovského obvodního výboru, jemuž byla svěřena péče o Kucov, na straně druhé.

V Kucově dnes již žije mnoho Čechů, avšak se Žlobnicí a dalšími okolními vesnicemi tvoří početnou krajskou obec. Vztahy mezi krajanými jsou dobré, znají se a v rozhovorech jeví starost o další kultivaci rodné české kultury. I když přihlédneme ke skutečnosti, že značná část kucovské mládeže (a mládež se ráda seskupuje kolem kulturního zařízení) studuje a pracuje mimo své rodiště, vidíme, že je zcela reálné, aby se v soboty a neděle účastnila všech podniků, zvláště na podzim a v zimě. Je nutno

pouze se dohodnout a sestavit zajímavý program. Samozřejmě především je nutno rychle otevřít novou klubovnu.

Poslechněme si při této příležitosti co říkají krajané z výboru místní skupiny v Kucově. Poukázali na potíže v organizační práci vyplývající z dosavadní úplné závislosti na obvodním výboru v Zelově. Nemají např. v rukou ani nepatrnou částku hotových peněz na běžné výdaje a musí často půjčovat vlastní peníze. Vyúčtování služebních cest a jiných výdajů trvá často celé měsíce. Obvodní výbor a ústřední výbor KSČaS by měly tuto věc promyslet a podle možnosti sjednat nápravu.

Na poradě bylo dohodnuto, že v nejbližší době svolá nynější výbor místní skupiny v Kucově schůzi, již se zúčastní pokud možno nejvíce krajanů; projednají běžné záležitosti a určí směrnice konstruktivní práce za účelem aktivizace prostředí. Doufáme, že v Kucově budou rychle vytvořeny podmínky pro správnou činnost místní skupiny.

(mk)

NOVOZVOLENÉ OBVODNÉ A MIESTNÉ VÝBORY KSČaS

OBVODNÝ VÝBOR KSČaS V ZELOVĚ

Jan Novák — předseda
Mečislav Kimmer — místopředseda
Václav Luštinský — tajemník
Gustav Dedecjus — pokladník
Karel Pospíšil — člen
Teofil Kedaj — člen
Julian Stejskal — člen
Lýdie Smetanová — členka
Helena Jersáková — členka
Mirona Čížková — členka
Zenon Nevečeřal — člen (z Kucova)

REVIZNÍ KOMISE

Danuše Dedecjusová — předsedkyně
Emil Svoboda — tajemník
Antonín Blazjus — člen

DOPISOVATELE ŽIVOTA

Václav Luštinský
Mečislav Kimmer
Věra Zauarová

OBVODNÝ VÝBOR KSČaS NA ORAVE

Předseda — Ján Kovalík (Dolná Zubrica)
Podpredseda — Alojz Biel (Horná Zubrica)
Podpredsedkyňa — Hermína Kovalíková (Podvlk)
Tajomník — Eugén Dziubek (Jablonka)
Pokladník — Andrej Kucek (Privarovka)

ČLENOVIA:

Ján Capek z Chyžného
Andrej Fula z Chyžného
Emil Kozub z Jablonky
Lýdia Mšalová z Hornej Zubrice
Jozef Solava z Hornej Zubrice
Alojz Šperlák z Jablonky

REVÍZNA KOMISIA

Předseda — František Svetlák z Malej Lipnice
Tajomník — Ján Omylak z Chyžného

ČLENOVIA:

Mária Chovancová z Podsrnia
Peter Jurčák z Oravky
Anton Šperka z Privarovky

OBVODNÝ VÝBOR KSČaS NA SPIŠI

Předseda — František Kurnát (z Novej Belej)
Podpredseda — Michal Neupauer (z Nedece)
Podpredseda — Valent Krištofek (z Krempach)
Tajomník — Jozef Bryja (z Novej Belej)
Pokladník — Jozef Krišík (z Vyšných Lapšov)

ČLENOVIA:

Andrej Gogola z Tribša
František Chalupka z Novej Belej
Ján Lukáš z Krempach
Jozef Špyrka z Nižných Lapšov
Ján Petrášek z Krempach
Adam Chalupec z Varšavy

REVÍZNA KOMISIA

Předseda — Jozef Petrášek (ml.) z Krempach
Tajomník — Stanislav Haber z Nižných Lapšov

ČLENOVIA:

František Chovanec z Vyšných Lapšov
Andrej Skupieň z Novej Belej
Jozef Špernoga z Kačvina

ÚSTNA HARMONIKA

Pokojne čakala na zástavku a usmievala sa svojej predstave — roztúlaná mačka našla brlôžtek. Skromný, na odľahlom mieste, brlôžtek pre dvoch. Jeho zvláštnym znamením bolo, že bol nevefký a prázdny. Dosť priestranný pre fantáziu a lásku — čiže predstavoval pre ňu všetko pomyslené pohodlie.

Električka sa priblížila, necitlivo sa zastavila. Nie, počká na ďalšiu, vždy je lepšie, keď na mieste určenia nie je prvá ona. Takými detailami si zvyšovala pôžitok zo stretnutia. Vidieť ho netrpezlivo prešľapovať na mieste alebo pobežovať a pomaly k nemu kráčať a usmievať sa bez úsmevu. Príliš celkom blízko, že už nikto nemôže bližšie a povedať len tak — ahoj. A pritom vedieť, že to všetko môže len ona — a nik iný.

Pravdaže, izbu ešte nevidel, a už mal k nej kopy informovaných pripomienok. Zapadákov, príjazd, rozmery — v jeho podaní to bola skôr búdka pre škorce, ktorú treba na zimu opustiť, aby v nej živý tvor nezamrzol.

— Je to vstupná hala do prístavu, — povedala, — ak chceš, do nášho prístavu. Ak nechceš, prístav nemusí byť, ale aj ja potrebujem strechu nad hlavou.

— Aha, zabudol som, že máš rada čajky, že si raz blúznila o veľkých krídlach a širokom mori, — chcel sa posmievať jej nadneseným prirôvaniam, ale hlas mal ľahostajný. Bol to predsa chlapec z dobrého, vlastného, priestranného domu, kde ho od malička starostlivo opatrovali. A keď bude chcieť, budú ho tak opatrovať do smrti.

To o ňom vedela odvtedy, ako ho objavila pre seba. A odvtedy oňho bojovala. Tá izba, čo našla pre nich dvoch, bola iba jedným článkom v jej bojovom pláne, ale článkom strategicky dôležitým.

Prišla ďalšia električka, teraz už nasadla a viezla sa. Jnáša ma to k nemu, pomyslela si roztopašne a dívala sa na ľudí, nečinne sediacych v dvoch radoch oproti sebe. Zdali sa jej nesmierne vzdialení, bola by sa rada nahlas vysmiať ich organizovanému mlčaniu. Nemajú si navzájom čo povedať, potichu zbierajú sily na svoje najbližšie výhry a prehry.

— Ale ja budem už len vyhrávať — povedala si, keď vyskočila z električky na konečnej a uvidela Andreja.

Opieral sa o hranu novej čakárky a k ústam pritískal svoju ústnu harmoničku. Čosi kvilivé si spolu nôtli.

Prístúpila k nemu, odtisla harmoničku ústami.

— Bol som sa tam už pozrieť, — chytro povedal, — obstoje, výhľad do hory a okolo budovy môžeš trénovať beh cez prekážky. Ty máš rada beh cez prekážky, však, Eva?!

Pridala do kroku vedľa neho, jeho dlhé nohy sa nikdy neprispôbovali kratším.

— Nečvľaj, — povedala len tak. — Izba neutie. Alebo tebe hádam chce utiecť?

— Izba nie, ale keby si ty náhodou chcela utiecť, spoľahni sa na moje nohy. Dohonia ťa aj na konci jednej dlhej básničky.

— Ale, ale prečo by som mala bežať na koniec jednej dlhej básničky. Bás-

ne nemám veľmi rada, bol by to pre mňa beh s určitými ťažkosťami.

Zastavil sa a pozrel jej do rozostiatych očí.

— Teraz vážne. Tá izba nie je taká, ako som si predstavoval.

Zmlkol a zasa vykročil dlhými krokami.

— Čo si si vlastne predstavoval? Že to bude apartmán s klimatizačným zariadením? To nemá ani doma! — začala, kam zatínala len veľmi opatrne.

— Sám najlepšie viem, čo mám doma, — odfrkol a ešte pridal do kroku.

Cesta bola rozrytá, hlboké kolaje sa blyšťali vodou.

— Izba so zvláštnym vchodom, — skríkla Eva, — čo viacej potrebujeme!

— Máš neobyčajne počestný hlas! To som si doteraz nevšimol, — zakričal jej dozadu, neobzrel sa.

Zastavila sa na kope zeminy a znepokojene naňho hľadela. Koľko to dalo námahy, kým našla tú izbu. Koľko hľadania a úzkostí. V internáte už nemohla ostať. Andrej robil poslednú skúšku, z domu takmer nevychádzal. Z toho pohodlného domu, ktorý tak nemala rada. Vedela, že pohodlie toho domu je pre ňu nebezpečné. Práve preto, že pre Andreja je také príjemné.

Tú izbičku, čo našla pre nich dvoch, môže spríjemniť všetkým, čo ma iba pre Andreja. Nebude to pohodlie ich domu. Bude to niečo oveľa cennejšie. Ale čo, keď to Andrej nebude chcieť pochopiť!

Táto nečakaná myšlienka jej ubrala z prudkosti krokov. Spomalila a len tak z nohy na nohu sa posúvala dopredu.

Andrej bol už vo vchodových dverách a netrpezlivo jej kýval. Vzchopila sa, toto predsa nie je v jej bojovom pláne, všetko mimo plánu musí bezohľadne prečiarovať! Priskackala k Andrejovi ako nezbedný vrabček a so smiechom sa oňho oprela. Oči mu zjasneli, jej smiech ho strhával a ona sa často smiala. Práve preto.

Chytil ju za ruku a spolu bežali do schodov. Zadychčani zastali iba uprostred tej izbičky.

Andrej vytiahol harmoniku a prebehol po nej perami. Bol to dlhý prenikavý výdech.

— Všetko je tu ešte dokorán. To mám rad, to by malo tak ostať! — povedal Andrej, keď sa harmonika ocitla vo vrecku. — Je tá tvoja známa pekná?

— Známa, ktorá?

— Patrí jej tento byt a prepustila nám v ňom túto izbu. Musi to byť veľmi šľachetná žena, — deklamoval Andrej ako na javisku.

Eva neodpovedala, premožla sa. Radšej sa vyhla z okna a zhlboka sa nadýchla. Vzduch od blízkej hory je čistý, všetko prečistiť.

— Je pekná tá tvoja známa? — pokračoval neúprosne.

— Pekná, krajšia ako ja.

— No, to by mohol byť jeden silný argument pre toto bývanie.

— Pre koho argument? — pýtala sa obrátené chrbtom.

— V každom prípade sa pýtaš úplne informovane. Argument pre teba, pre-

tože si izbu našla, pre mňa argument, že môžem z toho vyťažiť niečo navyše.

Teraz sa už dívali na seba, mlčky a zarazene. Inokedy by boli vybuchli smiechom, po prvý raz sa to nestalo.

— Ja sa sem nasťahujem, len čo mi dá Olga kľúč. To bude asi o týždeň, po kolaudácii, — studeno povedala Eva.

Andrej prešiel po malom dvojizbovom byte, chvíľu ešte postál v ich „nástupnej hale“ a potom sa prudko vyhrnul na schodište. Eva sa pomaly pohla za ním.

Pred budovou vyvrátila hlavu dohora, prebehla očami tých desať poschodí. Balkóny, okná, balkóny, koľko ľudského šťastia závisí práve od tých okien a balkónov!

Prešlo niekoľko dní, nasťahovala sa do prázdnej izby. Doniesla si ležadlo a deky. Saty zatiaľ nechala v kufroch. Aj skriňu bude mať onedlho.

Andrej mal práve po promócií, nemal čas sa zariaďovať. Oslavoval s kamarátmi.

Každý deň volal Eve do laboratória. Lúčime sa, nemám čas, je to čisto chlupská vec.

Dni bežali, Andrej sa stále lúčil. Keď zazvonil telefón, rozochveli sa jej ruky.

— Eva, vezmi ho nakrátko, máš na to právo, veď si mu žena, — povedala jej kolegyňa, keď sa raz na ňu zadívala. — Prečo vlastne nejdeš k nim? Za ním?

Eva nezdvihla oči, sústreďovala sa na prácu. Potrebovala veľa úsilia na sústredenie.

— Mama si ho chráni, nezverí mi ho do opatery, nedokázala by som to tak ako ona, — hovorila Eva hlasom, akoby sa to týkalo niekoho druhého.

— A on? A ty?

— My dvaja? Ja neviem, čo sa vlastne s nami stalo.

— Prečo nebývate teda u nich?

— Jeho matka nechce.

— A ty?

— Ani ja nie. Je to doslova nemožné. Pochopila som to dosť skoro, že je to nemožné.

— A keď on nebude chcieť bývať s tebou?

— Musí sa raz rozhodnúť. Alebo ja a všetko, čo s tým súvisí, alebo —

Zazvonil telefón, Eva prevrátila sklonila hlavu. Nie, netreba o týchto veciach hovoriť pred nikým.

— Je to pre teba, — povedala kolegyňa a chvíľu držala slúchadlo v rukách.

— On?

— Nie, nejaký neznámy hlas.

Eva si priložila slúchadlo, chvíľu strnulo počúvala, potom sa jej tvár trochu uvoľnila.

— Bude lepšie, keď neprídem, — povedala napokon trochu pomaly, akoby rozmyšľala, čo ešte povedať.

— Svokor volal, — oznámila kolegyňa s meravým úsmevom. — Bude zasadať rodinná rada, bude sa hovoriť na tému „naši mladí“ a čo s nimi. Svokor povedal, že musím byť k Andrejovi tvrdšia a nie mu všetko dovoliť. Promócia vraj nemôže ospravedlniť jeho nočné túlačky.

— Ty máš takého svokra? Tak si gratuluj. Má pravdu, prečo vlastne Andrejovi všetko dovoľuješ?!

Otázka bola prudká, udrela. Odpoveď sa pod tým úderom sama uvoľnila.

— Myslela som si, že takí ľudia, ako Andrej, si len pomaly môžu zvykať na spoluprácu. Že by ho odrazu vedomie

povinnosti odradilo od každej povinnosti. Preto som aj tú izbu zháňala sama. Nechcela som, aby mi v tom pomáhali Andrejovi rodičia. To už sú záväzky. Chcela som od začiatku všetko robiť pre nás dvoch bez záväzkov.

Znovu sa ozval telefón. Eva sa strhla. No tentoraz to bolo pre kolegyňu.

Potom chvíľu pracovali bez slova, len kolegyňa chvíľami hodila krátky pohľad k Eve.

Rozhodovala sa, či jej ešte niečo povedať.

— Nevie, možno si blázon, možno máš pravdu, — uzatvárala svoj názor, — v každom prípade si sa veľmi zmenila. Ja si myslím, že chlap musí vedieť, čo je jeho povinnosť. Keď nevie, nech ide do čerta! Áno, odpovedala jej Eva bez slov, ale je tu ešte niečo, čo je pre mňa rozhodujúce. Andrej mi patrí, chcem ho pochopiť v ňom samom. Každá rada, každá cudzia skúsenosť môže pomôcť a — nemusí. Možno sa mylím, ale skúsenosti sa platia omylmi a ja sa nebojím myliť sa. Ešte sa nebojím. Andrej tiež musí sám pochopiť, čo má robiť. Keď si potom večer pripravovala skromnú večeru na variči, ozvala sa dolu pod oknami ústna harmonika.

Eva skočila k oknu, ale sa nevyklonila. Chvíľu bude trestať toho, kto má byť potrestaný.

Harmonika hrala, prehrala všetky ich melódie. Eva sa utiahla medzi svoje deky a počúvala. Jej izba sa premenila na nekonečný priestor, na taký priestor, aký potrebuje fantázia.

Priestor sa premenil na pohodlný byt, v ktorom pobežovali deti, Andrej hral na harmoniku a Eva sa pohupovala v mäkkom kresle. Všetko dookola sa ligotalo, všade bol Andrej. Veľa priestoru pre nich, veľa času pre oboch.

Harmonika utíchla, vzdalovala sa. Eva si nepohnute prikrášľovala pomyslený priestor a usmievala sa. Dávno sa už tak uvoľnene neusmievala.

Potom sa ozvala harmonika celkom blízko.

Eva vstala a chvíľu stála za dverami. Ešte chvíľu sama, keď vie, že už nie je sama.

— Vonja to tu ako doma, — povedal Andrej na prahu.

— Trochu tu prihorelo, — povedala Eva.

— Mám rád trochu prihorené, — zvolal Andrej a roztočil sa s Evou na rukách po tom priestore, ktorý bol taký veľký pre jej fantáziu a taký malý pre jeho predstavu o pohodlí.

— Kufre mám dolu, skočím po ne, — zastavil sa a postavil Evu na rovné nohy. — Kde máš tú peknú domácu?

— Áha, všimam si poradie otázok. Domáca čaká na nejakú zázračnú obývačku, býva zatiaľ u rodičov.

— Výborne, môžem sa postarať, aby ešte dlho čakala! Chytro tie kufre! — Idem s tebou, — rozbehla sa Eva za ním a zasmiala sa svojim dávno nepočutým smiechom.

— Netreba, žena víta svojho pracujúceho muža na prahu domu. Kufre mu nenosí. Zajtra nastupujem do práce.

Letel dolu schodami. Eva stála na prahu dverí a počúvala ten dupot. Prichodil jej ako vlastná skladba, pripomínal jej víťazný pochod. Víťazný pochod pre dvoch.

ELEONÓRA GAŠPAROVÁ

VÝBOR MS KSČAs V DURŠTINE

Alojz Kubušek — predseda
Jozef Kubušek — podpredseda
Andrej Horník — tajomník
Jozef Bigos — pokladník

REVÍZNA KOMISIA

Ján Pavlík
Ján Bizub

DOPISOVATEĽ ŽIVOTA

Andrej Horník

VÝBOR MS KSČAs V NEDECI-ZÁMKU

Ján Piontek — predseda
František Bogačík — tajomník
Jakub Bogačík — pokladník

REVÍZNA KOMISIA

Štefan Milaniak — predseda
František Piontek — tajomník

DOPISOVATEĽ ŽIVOTA

Jozef Kiedziuch

VÝBOR MS KSČAs V NOVEJ BELEJ

František Chalupka — predseda
František Moš — podpredseda
Šimon Bednarčík — tajomník
Ján Gronka — pokladník

František Šoltýs — člen
Ján Kolodziej — člen
Jakub Lojek — člen
František Lojek — člen
Dominik Kalata — člen
Jozef Bryja — člen
František Kurnat — člen
Beňadik Gavenda — člen
Michal Kalata — člen

REVÍZNA KOMISIA

František Bednarčík — predseda
Andrej Skupin — tajomník
Michal Kristofek — člen

DOPISOVATEĽIA ŽIVOTA

František Bednarčík
Cecilia Lojková

VÝBOR MS KSČAs V NEDECI

Michal Kužel — predseda
Anton Bogačík — podpredseda
Michal Neupauer — tajomník
Andrej Šwięty — pokladník
Vendelín Krempaský — člen
Vendelín Adamčík — člen
Anna Pojedincová — členka
Agneša Šlegelová — členka
Jozef Stronček — člen

REVÍZNA KOMISIA

Jozef Kužel — predseda
Vendelín Pojedinec — člen
Jozef Chmiel — člen

DOPISOVATEĽIA ŽIVOTA

František Bogačík
Jozef Chmiel

VÝBOR MS V NIŽNÝCH LAPŠOCH

Jozef Kravontka — predseda
Stanislav Haber — podpredseda
Jozef Špyrka — tajomník
František Kaniuch — pokladník
Anton Kovalčík — člen
Žofia Vasielaková — členka
Ján Karkoška — člen

REVÍZNA KOMISIA

Peter Novobilský
Pavol Butas
František Kovalčík

DOPISOVATEĽIA ŽIVOTA

Jozef Špyrka
Žofia Vasielaková
Stanislav Haber
Ján Pukanský

Edward Rózycki, náčelník Obecného úradu v Nižných Lapšoch.

Vo veľkej budove v Nižných Lapšoch dva poschodia patria Obecnému úradu. Šéfom je tuna Edward Rózycki, ktorého sme zastali práve pri pripravovaní materiálov na konferenciu. Pomáhajú mu obecní aktivisti. Majú mnoho práce, pozastávajú sa nad každou vetou pripravovaného referátu. Uznesenia tejto porady majú byť východiskovým bodom mnohých plánovaných spoločensko-hospodárskych premien v tejto obci. K obci popri Nižných Lapšoch patria Kacvín, Nedeca a Nedeca-Zámok, Falštin, Fridman, Vyšné Lapše, Lapšanka a Tribš. Celková plocha obce činí 125,70 km². Býva v nej 6 622 osoby čiže na každý štvorcový kilometer pripadá 40 ľudí. So zreteľom na týchto ľudí sa dnes podniká rôzne podujatia, ale všetci si uvedomujú, že od postoja a angažovanosti každého obyvateľa bude závisieť realizácia obecných plánov.

Naša návšteva práve v tejto obci nie je náhodná. Posledná výročná volebná

schôdza miestnej skupiny KSČaS v Nižných Lapšoch venovala veľa pozornosti spoločenským a hospodárskym otázkam (čítaj správu v Živote č. 3 na strane 6-7). Týkali sa hlavne Nižných Lapšov. Dnes sa chceme dozvedieť niečo o práci náčelníka tunajšieho obecného úradu Edwarda Rózyckého.

— Ako sa vám pracuje na novom mieste? — pýtame sa náčelníka.

— Som prekvapený, — odpovedá — množstvom práce. — Ako teda vyzerá, — pokračujeme v otázkach — váš priemerný pracovný deň?

— Každý deň do 11.00 hodiny prichádzajú ľudia s rôznymi záležitosťami. Najčastejšie sa týkajú stavebných materiálov, povolení na výstavbu, opravy verejných budov, napr. škôl, materských škôl a pod. Doteraz totiž nemáme v obci stavebného technika a preto toľko týchto vecí u mňa. Vybaviť treba každého... A ľudia sú tvrdohlaví, chcú sa rozprávať iba s náčelníkom. Keď im hovorím,

že napr. cement vybaví niekto iný, odpovedajú: Buďte tak dobrý a zoberte to vy! Zdá sa mi, — pokračuje náčelník, že televízia, rozhlas a tlač presvedčili ľudí o všomohúcnosti náčelníka, predstavujú tak široko jeho právomoc. A ja mám predsa v súčasnosti spolu s pracovníkmi poľnohospodárskych služieb 14 osôb v obci, ktoré v rámci svojej špecializácie sú kompetentné.

— A po 11.00 hodine?

— Stretávam sa s richtármi, každý deň prídu najmenej dvaja. Vybavujú bežné záležitosti svojich dedín. Richtár je teraz, v novom administratívnom systéme veľmi dôležitá osobnosť tak z hľadiska dediny, ako aj obecného úradu. Lenže otázky richtárov ešte nie sú úplne vybavené. Nemajú trebárs stálu funkciu, o čom sa často hovorí. Úradný vestník č. 49/72 túto vec nespresňuje a iné rozhodnutia stále chýbajú. Je to jedna zo súrných otázok, ktoré treba vyriešiť! Najmä preto, že sa týka múdrych a všeobecne vážených ľudí, teda ľudí, ktorí majú autoritu a ktorí v rôznych otázkach nadväzujú prvé styky tak s administratívnymi orgánmi, ako aj s občanmi.

— Môžete vymenovať richtárov, — pýtame sa — ktorí sú práve takí, o akých ste hovorili?

— U nás všetci richtári pracujú dobre. Môžem však vymenovať najlepších. Sú to Franciszek Karkoška z Nižných Lapšov, František Jurek z Lapšanky a Ján Subišák z Fridmana. Sú to vzorní richtári. Ešte raz by som chcel povedať, že otázky richtárov by mali byť rýchle vybavené — opakuje náčelník Edward Rózycki. Napríklad na schôdzach sa hovorilo, že richtári budú mať právo vydávať rôzne potvrdenia. Zatiaľ však nariadenie Rady ministrov zo dňa 30. novembra 1972 týkajúce sa zásad a spôsobu volieb, pracovnej náplne ako aj povinností a práv richtára a podrichtára uverejnené v spomenutom Úradnom vestníku spomína

iba dva — potvrdenie o pôvode zvierat a potvrdenie okolností požadovaných pri vybavovaní vecí obyvateľmi dediny. Po mnohé menej dôležité potvrdenia ľudia musia chodiť na obecný úrad a márne strácajú čas.

— Kto vám ešte zaberá čas, — pýtame sa, — bez zvláštnej potreby?

— Nechcem sa vyhýbať žiadnej práci, ale nepovažujem za správne, že každá organizácia pôsobiaca v našej obci (GS, RK, Urbár, PČK atď.) chce, aby na jej schôdzi bol prítomný náčelník. Tieto schôdze sa konajú po večeroch, a napriek dopravným ťažkostiam (obec totiž nemá žiaden dopravný prostriedok) zúčastňujem sa väčšiny týchto schôdzi, hoci zo skúsenosti viem, že moja prítomnosť nie všade je potrebná.

— Snad teraz existuje akási móda na náčelníka?

— Asi na tom niečo je, súhlasí so mnou Edward Rózycki. A predsa obecný úrad, pokračuje — musí vybavovať hodne záležitostí z oblasti tzv. nevyhnutnej byrokracie; treba veľa času venovať úradníkom, ktorí sú u nás veľmi mladí. Treba si zvyšovať kvalifikácie a čo považujem za veľmi dôležité byvať často medzi ľuďmi.

— Máte čas na súkromný život?

Na túto otázku Edward Rózycki neodpovedá. Prosi, aby prostredníctvom Života, časopisu, ktorý — ako to zdôrazňuje, je tuna masovo čítaný, napísal o plánoch obce. Preto si zaznamenáme jeho informácie. Plánuje zvýšiť osevnú plochu jačmeňa, udržiavať trvale lúky a pasienky vo vyšších polohách, zvýšiť počet dobytka z 80 na 84,8 kusov a ošípaných z 83,7 na 87 kusov na každých 100 hektárov, zvýšiť dojivosť kráv atď. Je tu aj súrna potreba plného obhospodárenia pôdy, zvýšenia hnojenia, zlepšenia kvality chovu výmenou chovného materiálu. Treba vykonať rad investícií pre potreby poľnohospodárstva napr. postaviť zberňu mlieka v Nižných, Lapšoch, Nedeci a Fridmane. Treba... treba...

— O tom všetkom budeme diskutovať na najbližšej pracovnej porade, — oznamuje nám náčelník, a prosi, aby sme v budúcnosti obšírnejšie napísali o hospodárskych otázkach tejto obce, keď sa už konečne stvára jej rozvojové plány a keď sa tieto plány začnú realizovať.

Text a snímky:

Marian Kaškiewicz

Nižné Lapše vo februári.

ZÁPISY „skocom“

V jednej dedinke, počas redakčných potuliek, na lapšanskej ceste, zastavil ma istý gazda. V ruke mal Život, zblízka bolo vidieť, že je to februárové číslo.

— Vybočce, vy šce redaktor Života? — spýtal sa.

— Áno.

— A vjýce, ze v skolaf zapisujom džeci na slovenčine?

— Viem, — odvetil som.

Gazda pozrel na mňa prekvapený.

— Jakze to, vjýce a nepisali šce? — tu vrhol pohľad na Život v ruke.

— Áno, nepisali sme.

— Nepisali šce? — zopakoval za mnou a dodal, — mieli šce přeče písac.

— Áno, mali sme, — priťakol som.

Gazda sa znova na mňa

pozrel. — Heba žartujece, miasto po ľucku odpoviadač. Přecef kiedysi citol ze zjazu du Spolku, ze bedžece naprodek pisac o zapisaf, a loňského roku, tyz jef citol v Živoce list z Ošviaty z poviatu o zapisaf na slovenčine, a jescef citol, ze i na drugi rok bedžece o tym pisac.

— Snad to bolo tak napsané a možno trochu inakšie, ostatne nie je to podstatne, ale zmysel bol taký ako hovoríte, — odpovedal som.

— Jak tak, to godojce jasno a nie tak, ze to kazdy po svojemu rozumie. Cymu šce i tego roku ňevydukuvali ten list z ošviaty poviatovij o zapisaf, abo cymu šce sami o tym ňenapisali

— Vám sa to ľahko povie, pokojne som odvetil viditeľne rozhnevanému gazdovi, — chceli sme, ale sme nemohli. Lebo čo sme mali písaf, keď sme sami nedostali z Osvetového oddelenia žiadnu správu o zápisoch na vyučovanie slovenského jazyka. Až tu u vás som sa dozvedel, že deti sa už zapisuje.

Gazda pozrel prekvapene,

avšak tentoraz som v jeho pohľade nevidel iba prekvapenie...

— Jakze to? — na chvíľu sa zamyslel a povedal.

— Ale Ústredný výbor Spolku Slovákov mušol heba viedec?

— Áno, musel, hoci vedel a nevedel — opäť som odpovedal. Toho môj gazda mal už celkom dost. Bolo vidieť, že stráca aj tú poslednú trpezlivosť a hľadiac na mňa iste si myslel: asi slabý rozum mu po hlave jazdí. Pokračujem pravdepodobne vo svojom uvažovaní obrátil sa na mňa:

— A vjýce, ze obiecač i spelnič, to nie to samo? Heba moče globe na svojom miejscu i rozumjýce, ze jak Spolek viedzol, to mog i vom poviedzec, zeby šce napisali i nom do miestnyf skupin naprodek o tym oznajmili, bo i u nos nimoze kazdy o vsičkijm viedzec. Ale jak tak, to doprovdy nie kryncec jak... Tu som mu začal vykladať ako na dlani:

— Viete ako to je, keď chyba jedno, chyba aj druhé. Našu redakciu nikto neupo-

vedomil o zápisoch a Ústredný výbor Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku sa zase dozvedel o zápisoch z okresu až vtedy, keď sa zápisy už začali, — takto to na schôdzi v Jablonke povedal tajomník ÚV. Nuž tak ako mohli napísať skôr aj vám aj nám. Ako sme teda my mohli uverejniť načas správu o termíne zápisov, keď práve toto februárové číslo, ktoré máte v ruke, vám už pošta doručovala. Dokonca aj marcové číslo bolo už v tlačiarni — dodal som. Teraz asi rozumiete, že sme chceli, ale sme nemohli a že jedno plodí druhé ako hovorí slovenské porekadlo.

— Hej ha, to ľadno novina! — a už nič viac môj gazda o tom nepovedal. Keď už mal odchádzať, len tak cez plece prehodil: — A vjýce, ze u nos te zapisi na slovenčine skocom? A opäť tu bolo niečo nezrozumiteľné. Ako to, zápisy skáču? Sú to vari zajace? To už asi nikto neuhadne — pomyslel som zmätene.

Gazda sa zastavil, skúmavo sa na mňa pozrel a hovoril:

— Dopravdy ňevjýce, ze

skocom? — a začal obšírne vykladať.

— Džeši tak před dvoma rokomi zapisuvalo se džeci kočnym maja i na pocontku juna. Dobry cas, kazdy tak myšl, — bo to juz roboty na poľu skočcone a i džeci majom vtedy svoje svjynto, leko zapamjyntač. Ale loňskiebo roku zapisi byly zmiňone na pocontek aprila. To tyz byl dobry cas, bo to u nos ludže zacinajom orač i kazdy by skróny tego pamjynto. A teraz nom džeciška poviedzaly, bo se v skole doviedzaly, ze zapisi som v žimie, ve februare. Tak juz teraz vjýce, ze zapisi skocom.

Hovoriac: porúčam sa — pomaly odišiel. V našom redakčnom archíve som neskôr zistil, že zápisy skutočne „skáču“. Veci, o ktorých hovoril môj gazda sú už vyriešené, o tom však v budúcom čísle. Ale tento rozhovor je ešte jedným dôkazom toho ako živo zaujímajú krajanov otázky vyučovania slovenčiny na školách a snad aj potvrdením toho, že majú o nich príliš málo informácií.

Adam Chalucec

OBVODNÉ VOL'BY NA SPIŠI

Dňa 4. marca 1973 zišli sa v Kacvine delegáti z celého Spiša na výročnú obvodnú volebnú schôdzu KSCaS.

Pred schôdzou, ktorú viedli krajan Ján Molitoris a František Moš, kacvinská dychovka predviedla delegátom niekoľko zaujímavých skladieb. Medzi pozvanými hosťmi boli aj s.s. Ludwik Szaunder z Okresného výboru PZRS v Novom Targu, mgr Stanisław Babiński, vedúci spoločenského oddelenia úradu pre vnútorné záležitosti VNV z Krakova, Władysław Losak, tajomník Okresného národného výboru v Novom Targu, Jan Žmuda z vnútorného oddelenia ONV v Novom Targu a náčelníci obcí.

Pred začatím rokovania prítomní uctili minútu ticha pamiatku tragicky zomrelých ministrov vnútra PER a ČSSR, súdruhov Wiesława Ociepku a Radka Kasku, ktorí zahynuli v leteckej katastrofe pri Štetíne.

Správa Obvodného výboru KSCaS na Spiši za uplynulé volebné obdobie od 21.VI.1970 do 4.III.1973 o.i. hovorila:

„Hlavnou činnosťou obvodného výboru bolo kultivovanie a rozvoj slovenskej a českej kultúry na Spiši. Pokračovalo sa v zájazdoch na Slovensko v rámci spolupráce s Maticou slovenskou. Bola prevedená výmena členských legitímácií. Obvod KSCaS na Spiši počítá 1916 členov. K 15. výročiu vychádzania časopisu Život sa obvodný výbor uzniesol zvýšiť tento počet na 2 000.

Tanečné súbory obvodu zoskupujú 70 členov, dychovky 180 členov, Tieto súbory rozvíjajú svoju činnosť v 13 klubovniach. V rokoch 1971—1972 súbory sa zúčastnili mnohých podujatí o.i. kurzu dopisovateľov Života, kurzu režisérovo súborov, štátnych osláv, ako aj osláv 25. výročia založenia a pôsobnosti KSCaS v Zelove, Novom Targu a Nedeci.

Členovia našej Spoločnosti podpísali mnohé záväzky na počesť 6. zjazdu PZRS a 100. výročia narodenia V. I. Lenina.

Osláv 28. výročia Slovenského národného povstania v Československu sa zúčastnili odbojármi zo Spiša a Oravy. Pri tejto príležitosti bola nadviazaná spolupráca medzi našou Spoločnosťou a Popradským okresom.

Obvodný výbor KSCaS usporiadal súťaž o najlepšiu klubovňu na Spiši a podujal sa vybaviť tri klubovne: v Nedeci, Čiernej Hore a Jurgove. Klubovňa v Novej Belej dostala nový filmový premietač aparát, miestna skupina v Lapšanke kroje pre divadelný krúžok a vybavenie pre klubovňu. V niektorých obciach činnosť Spoločnosti ochabla. Finančné prostriedky sú potrebné predovšetkým

pre klubovne v Nižných Lapšoch, Nedeci-Zámku, Durštine a Lapšanke.

V máji sa budú konať v Jurgove oslavy 15. výročia vychádzania Života, orgánu našej Spoločnosti. Pri tejto príležitosti bude usporiadaný festival a prehliadka tanečných súborov.

V správe revíznej komisie Obv. výboru KSCaS na Spiši sa taktiež veľa hovorilo o nedostatkoch vo vybavení niektorých miestnych skupín.

Schôdza pokračovala diskusiou, v ktorej sa mnohí zaoberali o.i. otázkami nábory nových členov Spoločnosti v miestnych skupinách, vyučovania slovenčiny na školách s čím súvisia problémy zvyšovania kvalifikácií učiteľských kádrov a včasného zverejňovania termínov zapisovania na vyučovanie. Padol návrh, aby absolventi lýcea sa slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke vyučovali na spišských buď oravských školách. S problémom vyučovania slovenčiny súviseli aj hlasy o nutnosti zaistenia kádrov pre lýceum v Jablonke a umožnení jeho absolventom ďalších štúdií na Slovensku.

Diskutéri sa dožadovali definitívneho vybavenia otázky dvojazyčných nápisov na obchodoch v obciach obývaných menšinou, krajanovia z Vyšných Lapšov sa dožadovali vyriešenia s konečnou platnosťou otázky vlastníctva klubovne ich miestnej skupiny. Boli aj požiadavky, aby zorganizoval sládkový kurz, premietanie slovenských filmov atď.

K problémom a otázkam, ktoré nastolili diskutéri zaujal postoj tajomník ÚV KSCaS kr. Augustín Andrašák, ktorý o.i. povedal, že vlastníctvo klubovne vo Vyšných Lapšoch bude naisto vybavené. Klubovne našej Spoločnosti budú vybavované postupne, podľa finančných možností, ktoré celkom iste budú zvýšené. Tanečné súbory mali by vystupovať mimo našej Spoločnosti, ale musia mať program na úrovni. Stále sú zatiaľ ťažkosť s choreografom. Kurz pre dychovky vo Fridmane sa môže uskutočniť. Návrh na vybavenie dychovky z Kacvina ÚV pošle na ministerstvo vnútra. Čo sa týka dvojazyčných nápisov mali by byť všade.

Vo veci vyznamenaní pre odbojárrov kr. Andrašák povedal, že v Novom Targu nemajú dokumenty, preto ÚV poslal zoznamy odbojárrov patričným Československým orgánom, aby potvrdili účasť našich krajanov v SNP.

Na schôdzi prehovoril aj inšpektor osvetového oddelenia ONV v Novom Targu súdr. Jaworski, ktorý o.i. povedal:

Termín zapisovania detí do slovenských škôl bude oznamovaný redakciou Život. Neexistujú žiadne prekážky, aby termín zapisovania detí v Kacvine bol predĺžený. Po prešetrení dá na vedomie Spoločnosti, či je možné vyučovanie matematiky po slovensky. Jednorázové zápisy do I. tried so slovenským vyučovacím jazykom, — ako povedal s. Jaworski — stačia a každý rok je to iba potvrdenie tohto súhlasu. Slovenských učebníc je dostatok. Kádrové otázky t.z. obsadzovanie učiteľských miest na Spiši a Orave, na slovenských školách, budú predložené ministerstvu na vyšetrenie ešte v marci.

Pokiaľ ide o organizačnú štruktúru obecných škôl so slovenským vyučovacím jazykom, osvetové oddelenie ONV prihlásilo návrh na ministerstvo, aby zberná škola bola vo Vyšných Lapšoch a jej filiálka v Nedeci.

Po diskusií zhromaždení krajanovia schválili plán práce na budúce volebné obdobie.

F. a J. Paciga

Jurgov odpovedal pracou

Naša dedinka so svojim zdravým podnebním, čistou vodou a pekným výhľadom na Tatry vždy priťahovala turistov. Prichádzali sem motorizovaní turisti, ale aj peši a všetci boli rovnako nadšení. Dedina však bola dosť zanedbaná. Nebol tu hostinec, v ktorom by sa mohli turisti občerstviť, prípadne niečo zajesť, a cesta cez dedinu bola piná blata a kaluží.

Situácia sa však začína zlepšovať. Roku 1971 Jurgovčania si svojpomocne vybudovali vodo- vod. Ešte túto prácu neskončili, keď do Jurgova prišli ťažké stroje — začala výstavba pek-

nej, asfaltovej cesty. Práca pokračovala tak rýchle, že už v lete minulého roku mali Jurgovčania dobrú cestu cez dedinu. Teraz budujú odvodňovacie zariadenia a chodníky. Celkove obyvatelia Jurgova odpracovali brigádnicke vyše tisíc dní.

V tom istom čase v Jurgove otvorili peknú predajňu potravín, v ktorej je aj malý hostinec pre občerstvenie.

Mládež organizovaná v KSCaS pod vedením predsedu miestnej skupiny Vojtecha Mačičaka a ľudového umelca Andreja Gomboša usilovne pracuje pri zariadení klubovne miestnej skupi-

ny KSCaS, ktorá bude slúžiť kultúrno-osvetovej činnosti v Jurgove. Klubovňu zriaďujú v budove bývalej ľudovej školy, ktorá od vojny stála nevyužitá. Práca už končí a v budúcnosti to bude rozhodne jedna z najkrajších klubovní na Spiši.

Tak teda v rokoch 1971—1972 Jurgov bol jedným veľkým pracoviskom.

Veľa prác sa ešte plánuje do budúcnosti. Sú už pripravené stavebné materiály na stavbu veľkého hasičského skladu a protipožiarnej zbrojnice. Materiály dovážali na jeseň a pri ich skladovaní pracovali aj manželky hasičov. So stavbou sa začne na jar tohto roku.

Jurgovčania si teda môžu povedať, že na výzvu „Pomôžte?“, ktorá preletela Poľskom, dali odpoveď, ktorá prináša pekné ovocie.

Juraj Muranec

Ulice Jurgova boli roku 1972 veľkým pracoviskom. Brigády Jurgovčanov počas svojpomocných prác.

KUDIA UBOJKY UBALOSTI

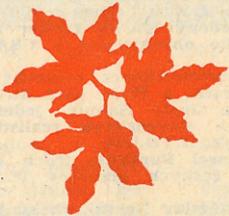
- 1.IV.1738 — narodil sa Juraj Papánek, slovenský osvietený historik (zom. 11.V.1804),
- 1.IV.1873 — narodil sa Sergej V. Rachmaninov, ruský skladateľ, klavirista a dirigent (zom. 28.III.1943),
- 1.IV.1958 — vo Varšave vznikla redakcia Života, orgánu KSCaS v Poľsku,
- 1.IV.1963 — podnes — občianska vojna v Laose,
- 2.IV.1873 — narodil sa prof. Augustín Ráth, slovenský publicista, vydavateľ mesačníka Orava (zom. 12.III.1942),
- 3.IV.1849 — v Paríži zomrel Juliusz Slowacki, veľký básnik a dramatik poľského romantizmu (nar. 4.IX.1809),
- 3.IV.1923 — narodil sa Jozef Lenart, prvý tajomník ÚV KSS,
- 4.IV.1913 — zomrel Andrej Halaša, významný organizátor slovenského národného života, zberateľ ľudových piesní (nar. 17.IX.1852),
- 4.IV.1945 — vojská 2. ukrajinského frontu oslobodili Bratislavu,
- 4.IV.1945 — oslobodenie Maďarska Sovietskou armádou, štátny sviatok MLE,
- 5.IV. — mesiac národnej pamätí,
- 5.IV.1573 — vo Varšave otvorili prvý stály most na Visle,
- 5.IV.1848 — vyšlo v Čechách prvé číslo Národných novin Karla Havlíčka Borovského,
- 5.IV.1945 — v Košiciach bol vyhlásený vládny program Národného frontu Čechov a Slovákov,
- 5.IV.1968 — bol zavraždený Martin Luther King, vodca černošského obyvateľstva v USA (nar. 15.I.1929),
- 6.IV.1528 — zomrel Albrecht Dürer, nemecký renesančný maliar, grafik a rytec (nar. 21.V.1471),
- 6.IV.1863 — narodil sa Jozef Hanula, jeden z najvýznamnejších slovenských realistických maliarov (zom. 22.VII.1944),
- 6.IV.1868 — zomrel Karel Purkyně, jeden z najvýznamnejších českých maliarov 19. stor. (nar. 11.III.1834),
- 6.IV.1958 — zomrel Vítězslav Nezval, český básnik (nar. 26.V.1900),
- 7.IV.1348 — český kráľ Karel IV. založil univerzitu v Prahe,
- 7.IV.1878 — bola založená v Prahe Československá sociálnodemokratická strana robotnícka,
- 8.IV.1918 — zomrel Lucjan Rydel, básnik, dramatik, prozaik spojený so skupinou Młoda Polska, vzor pre postavu Mładożenicha z „Wesela“ S. Wyspiańskiego (nar. 17.V.1870),
- 8.IV.1965 — podpísanie novej zmluvy o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci medzi Poľskom a ZSSR,
- 9.IV.1943 — vznikol v ZSSR Zväz Patriotov Poľskich (Zväz poľských vlastencov), spoločensko-politická organizácia poľskej emigrácie v ZSSR. Popri domácom, druhé ľavicové stredisko boja za oslobodenie Poľska. ZPV sa obrátil na sovietskú vládu s prosbou o utvorenie v ZSSR divízie WP T. Kościuszku. Existoval do roku 1946.
- 9.IV.1965—10.I.1966 — Indicko-pakistanská vojna o Kašmír ukončená podpísaním deklarácie v Tas-kente,
- 10.IV.1944 — bol ustanovený 1. čs. armádny zbor v ZSSR,
- 12.IV.1823 — narodil sa Alexander N. Ostrovskij, ruský kriticko-realistický dramatik, spisovateľ (zom. 14.IV.1886),
- 12.IV.1961 — prvý človek v kozme — Jurij Gagarin na lodi Vostok 1,
- 14.IV.1773 — zomrel Ján Blázy (Blasius, Blazyus) ml. slovenský spisovateľ (nar. 8.VIII.1708),
- 15.IV.1718 — narodil sa Adam František Kollár, slovenský historik a knihovník (zom. 15.VII.1783),
- 15.IV.1818 — bolo založené Národné múzeum v Prahe,
- 16.IV.1828 — zomrel Francisco de Goya, jeden z najväčších španielskych maliarov (nar. 30.III.1746),
- 16.IV.1945 — I. a II. armáda poľského vojska prešla Odr a Nisu. Začiatok sovietskej ofenzívy na Berlín, ktorej sa zúčastnila I. armáda WP, šéfovia ZAR, Lýbie a Sýrie podpísali dohodu o utvorení Federácie arabských republík,
- 17.IV.—21.IV.1961 — inšpirovaná USA ozbrojená invázia a pokus o likvidáciu revolučnej vlády na Kube,
- 18.IV.1950 — I. kongres študentov — vznik ZPS,
- 19.IV.1878 — narodil sa Jozef Podhradský, slovenský básnik a dramatik (zom. 13.XI.1915),
- 19.IV.1878 — zomrel Daniel Maróthy, štúrovský básnik a novelista (nar. 14.IV.1825),
- 19.IV.1943 — začiatok povstania vo Varšavskom gete,
- 19.IV.1953 — zomrel Ján Smetany (Ondřej Kalina), slovenský spisovateľ a prekladateľ, knihovník Caplovitovej knižnice v Dolnom Kubíne (nar. 24.XI.1867),
- 20.IV.1788 — narodil sa Juraj Albert Haulík, slovenský národný buditeľ (zom. 11.V.1869),
- 20.IV.1868 — narodil sa Adolf Warski — Jerzy Warszawski, činiteľ SDKPIL a KPP (zomrel 1937),
- 21.IV.1783 — bolo otvorené Stavovské divadlo v Prahe, dnešné Tylovo divadlo,
- 21.IV.1918 — pluk Štefaník podpísal dohodu s Talianskou vládou o zriadení čsl. armádneho zboru v Taliansku,
- 22.IV.1870 — narodil sa Vladimír Iljič Lenin, vodca svetového proletariátu, zakladateľ prveho socialistického štátu na svete, tvorca leninizmu (zom. 21.I.1924),
- 24.IV.1763 — narodil sa Juraj Palkovič, vydavateľ Slovenského učeného tovaríšstva (zom. 21.I.1835),
- 24.IV.1883 — narodil sa v Prahe Jaroslav Hašek, český satirický spisovateľ, autor svetoznámeho románu Osudy dobrého vojáka Švejka (zom. 3.I.1923),
- 24.IV.1893 — v Martine bola založená Muzeálna slovenská spoločnosť,
- 25.IV.1753 — narodil sa Juraj Palleš, slovenský národný buditeľ, riaditeľ učiteľského ústavu v Spišskej kapitule (zom. 2.XI.1833),
- 25.IV.1883 — narodil sa Semion M. Budionnyj, hrdina občianskej vojny, maršál ZSSR,
- 25.IV.1913 — zomrel Michal M. Kociubinskij, ukrajinský spisovateľ (nar. 17.IX.1864),
- 25.IV.1945 — stretnutie sovietskych a spojeneckých vojsk pri Torgau na Labe,
- 25.IV.—15.V.1957 — pohraničný konflikt medzi Hondurasom a Nikaraguou spôsobený objavením bohatých naftových ložísk na spornom území ukončený prímerím,
- 26.IV.1798 — narodil sa Eugén Delacroix, francúzsky romantický maliar (zom. 13.VIII.1863),
- 27.IV.1945 — oslobodenie Štetína,
- 29.IV.—12.V.1945 — účasť I. pešej divízie T. Kościuszku v bitke o Berlín,
- 23.—28.IV.1883 — štrajk textilákov v Zyrardowe, prvé vystúpenie poľskej robotníckej triedy,
- 30.IV.1883 — zomrel Edouard Manet, francúzsky významný maliar (nar. 23.I.1832),
- 30.IV.1918 — bolo v Chicagu založené prvé stále české divadlo,
- 30.IV.1945 — na budove Rišského snemu v Berlíne vztýčili víťaznú zástavu Sovietskej armády. Hitler spáchal samovraždu.

V

elké čaro skrývali v sebe mnohé veľkonočné ľudové zvyky a obyčaje víťania jari. Vzbudzovali radosť, pocit vzrušenia a spojenia ľudu s prírodou, znamenali pre roľníka čas premien, zanik zimy a príchod s prebúdajúcou sa

prírodou času práce, na ktorú bol odkázaný. Zbavené poverčivých predstáv, akoby mali vraj zabezpečovať zdar a hojnosť poľnohospodárstvu, ostali iba ľudovou hrou, ktorá ešte kde—tu pretrvala. Škoda, že tieto zvyky zanikajú, aj na Orave a Spiši najmä preto, že na tomto území okrem niekoľkých sporadických a neúplných prác dedičstvo týchto folklórnych prejavov asi nebolo došiaľ podrobne preskúmané. Zaujímavé by boli výsledky výskumov aj tých zvykov, ktoré sa podnes zachovali. Spomeňme, že aj XV. okresná konferencia PZRS vo svojich materiáloch upozornila, že Novotargský okres nemá nadbytok dobrých kultúrnych podujatí a odporúčala obohatovať pestovanie a rozvíjanie folklórnych prejavov napr. Sabaloých bajaní, pastierskych zvykov a iných.

Prišla jar — čas slnka... Na Kvetnú nedeľu mládenci a dievčence vyobliekani do pekných, svojráznych krojov, vyzdobili rozkvitnutú halúzku vrbu alebo jedľiny stužkami, vajčkami a inými pestrými ozdôbkami a za radostného spevu prešli cez dedinu, po domoch a všade si odniesli vajčko. ... Škaredú zimu — Šmiertku, ináč zvanú „Morenu“ alebo „Marmurienu“, čiže slamenú figurínu oblečenú za nevestu s vencom, so spevom obnosili po dedine, nakoniec ju vyzliekli a s uľahčením spálili alebo hodili do rieky, aby ju odplávala ďaleko z dediny, do ne-navrátia.

Na Orave bývalo tiež zvykom, že Morenu nosili dievčence, kým chlapi nosili „dedka“. Už za svitania rozliehal sa ich veselý spev:

*Marmuriena, marmuriena,
Kyselova žena,
kde si prebývala?
U studienky nôžky
som si umývala.
Čo ti tam dávali?
Čepčeky krájali,
mládencom a dievkom rozdávali...*

A koľkože to radosti vyvoláva, keď pekné dievčatá kôpky vajčiek maľujú farbičkami, škrábu a krašlia rôznymi ornamentami buď cestom olepujú — aby ich nová jar bola pekná, aby posilnila rodiaču sa prírodu, uvoľnila ju od mrazov...

Na Veľkonočný pondelok už od skorého rána počuť na dedine smiech, výkriky a výskot dievčat, na ktoré chlapi vylejú niekoľko

Morena dievčat z Vrbova.

vedier čerstvej jarnej vody, alebo ich vyšibú zelenými prútni, aby sa uvoľnili od mrazov a boli zdravé ako rybičky. Dnes sa už síce mení priebeh polievačky a vodu čoraz častejšie nahrádza vlnavka.

K prastarým jarno-letným obyčajom na Spiši patrí stavanie májov na Turice, keď príroda je v plnej kráse, ako aj „ogrovanie májov“ s hudbou a tancami, ktoré sa postupom času menili a dnes sú stále zriedkavejšie. „Mí máje stavame, / o milost žadame, / o Filipe, Jabube, / ty naš veľki patroňe.“ Ich pekný opis z Vyšných Lapsšov od krajana Bryju uverejnil kedysi Život (máj — 1962). Písali nám o týchto zvykoch naši dopisovatelia aj z iných dedín, o.i. kr. F. Bednarčík a J. Kovalík, čítali sme o nich v starších vlastivedných publikáciách napr. od Rudolfa Bednárika a v novej slovenskej literatúre o.i. v Národopisných aktualitách (A. Sulitka: Turické májové hry na severnom Spiši, č. 2, 1972). Dokonca, ako vieme z týchto osláv vo Vyšných Lapsšoch ľudská filmová výrobná natočila osvetový film.

Na Turice nazývané tiež „Želone šviontki“, spišské dievčence dávali mládencom pierka za klobúky, s ktorými chlapi chodili aj do kostola, aj na zábavu. Zasa mládenci, večer pred Turicami stavali pred domami dievčat čo najkrajšie zelené máje čiže stromčeky, ktoré obyčajne zostávali stáť až do Jána, keď vrcholil letný slnovrat.

Vyvrcholením slávností stavania májov na Spiši bol turický pondelok, keď sa konalo „ogrovanie májov“ a kedy dievčence a mládenci z celej dediny, pekne vyobliekani, so spevom a hudbou šli spoločne víťať jar do hája. Predtým však chlapi v májovom sprievode chodili po dedine a zastavili sa pred každým domom pri ktorom postavili máje a spievali:

*A v tych Vyšných Lapsšach,
maly čas majom,
jesce sobie hlopci,
maje staviajom.*

*Na jakom pamiontke
maje staviajom,
na jakom na takom,
dže džefce majom.*

S malými obsahovými zmenami a na ten istý nápev spievajú túto pieseň aj na iných spišských dedinách. V Jurgove si spievajú aj tak:

*... ej, maje, maje,
zeľene maje,
toto džefcontko
to bežže moje.*

Májový sprievod, v ktorom boli aj maskované postavy „mlodeho pona“, mládeneckého „starostu“, „hajdukov“, „cigona a ciganky“ vystupoval, hral a spieval, napr.:

*My maje ogrovame
a džefki za to zondome!
Moče tu piekny maj
a ty džefko nom za to daco daj!
Nebedeme či go viencej staviač,
kied nom nečes za niego nič davač!*

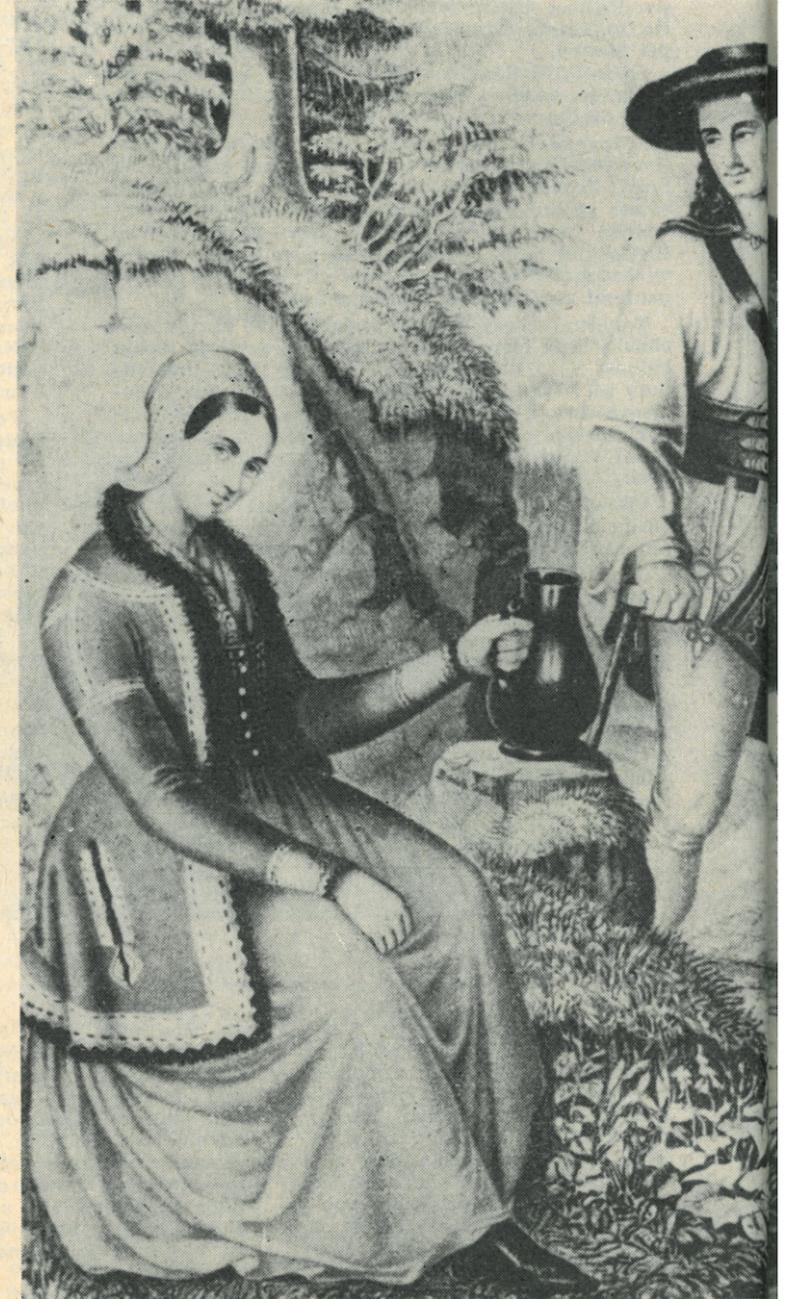
Starosta sa pri vstupe do domu poklonil rodičom dievčata a viňšoval, ako napr. vo Vyšných Lapsšoch:

„Milí susedkovia, prišli sme vám viňšovať pod týmto zeleným májom, pretože nechceme zanedbať náš krásny starodávny slovenský zvyk. Preto chodíme od domu do domu a viňšujeme každému, aby vám semeno do zeme stonásobné ovocie prinieslo. Ďalej vás prosíme, aby ste svojim deťom s nami išť nebránili, ale podľa možnosti aj vy osobne sa majálesu zúčastnili. Pôjdeme do hája so spevom a muzikou privítať tú čaro-krásnu jar. Tam sa každý zabaví a vyťancuje do vôle.“ Nato gazdovia kladú na táčnu darček a pritom hovoria: „Za povinšovanie vám ďakujeme a prajeme vám všetkým podobne. Tu prijmite príspevok na trovy tejto majálesovej zábavy.“ Napokon všetci, sprievod, pozvani aj nepozvani, idu celou dedinou za spevu a hudby do hája víťať príchod jari. Tam na vopred pripravenej čistinke tancujú a spievajú tance spišské, poľky, čardáše, stá-

PRIŠLA JAR - ČAS SLNKA

„Nesieme vám máj, pod zelený háj, aby tráva rástla...“

A vy pani maticko vyneste nám vajčko. Jednotlivé vajčká sa budú ubíjať...“

SLOVÁCI Z HORNEJ ORAVY, 1847 r., Peter Michal Bohúň. Lita. Žena v kobaltovomodrej sukni, gaštanovohnedom kožušku s bielymi ozdobami. Živôtik červenohnedý, ručník cez prsia tyrkysovozelený, bielej kabanke so svetlozelenými ozdobami, nohavice s bielym lemovaním. Dukcia SVKL zo zbierok SNG v Bratislave.

romládenecké a iné piesne, ako napr. tá lascivita:

*Ej, horička zelená,
jaj, jaj, dievča moje, jaj,
Do hory ma nevolaj,
daj si pozor daj...*

Tieto piesne možno obsahovo porovnať k tým, ktoré sa spievajú počas iných jarných a letných obradov na spišských dedinách a na Orave. Tak napr. na svätójánsku noc, zvanú tiež „sobotky“ spievali vo Veľkej Lipnici:

*Lešie moj, lešie moj,
moj žielony lešie,
každý parobecek
s teba pierko nešie.*

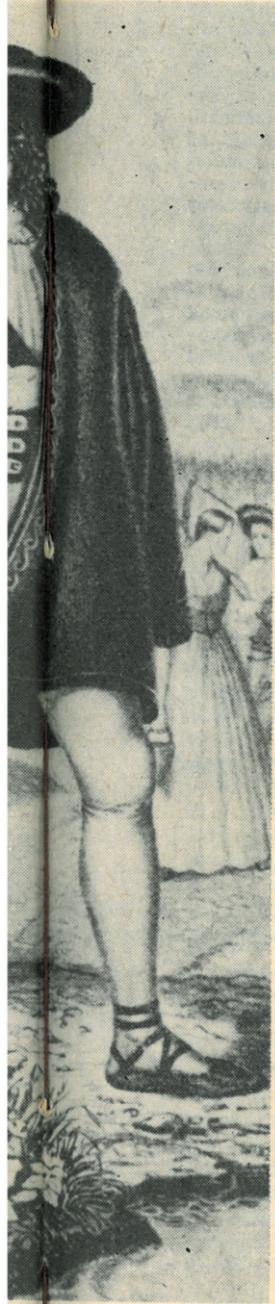
Škoda bola bucka žielože som nevolal na vionecel...

Pierko u chlapi aj inde napr. v kade ženich na zaru s bielou stuhou svadbe úzkostliv...

Keď sme už si sa ešte na chvíľ ských zvykov, do našich starých bola rozmanitosť o nevestu: prez chystanie výbavy nevesty, jej príde čenie. Dôležitá väčšinou v zimno družiny.

AR KA!

ášta vyse kolená...
lu dve, sak vám

rafa ručne kolorovaná.
vi, červenými a čiernymi
epiec biely. Muž v čier-
ím. Krpce hnedé. Repro-

škoda,
eho,
vala
s neho.

a za klubúkom známe je
ekelniku alebo v Nedeci,
k zasnúbenia nosil pierko
amiesto šnury, ktoré po
uschovávala mladá ne-

menuli svadbu, prenesme
do tohto okruhu dedin-
svea svadobných tradícií
odičov. Akaže to len
bratov pri uchádzaní sa
ly dohovory s rodičmi,
svadba a rozlúčka mladej
d do domu muža a čep-
a aj voľba dňa sobáša,
období, ako aj svadobnej

Bývalo zvykom, že rodičia už dopredu ve-
deli za koho sa bude vydávať ich dcéra a
rozhodovali o budúcom manželstve. Veď ne-
raz rozhodujúcim momentom boli majetkové
otázky. Aj preto, že rodičom zaležalo na bu-
dúcnosti svojich mladých, ale i preto, že
dohovorené pri svadbe majetkové podmien-
ky mali prispieť k pozdvihnutiu gazdovstva
mládenca, buď umožniť osamostatnenie mla-
deho gazdu. Zachytila to aj táto pesnička
z Oravskej svadby:

Hej, dalas' mie, mamicko,
za take chlapine,
hej, ja s takem veredom
spavala nebedem.
Hej, dalas' mie, mamicko,
za taken chlapine,
hej, tri dni na verch idže,
ješće po drabine.

Niekedy sa stávalo aj to, že rodičia snúbili
svoje deti v mladých rokoch a keď deti dos-
peli, nemali vplyvu na uzavretie sobáša. Na
Orave, ale aj inde nebolo tiež zriedkavosťou,
že sa dievča vydávalo úplne mladé 15–16
ročné, kým chlapi sa spravidla ženili až po
asentírke, čo spomína aj táto pieseň:

Dzevko moja, dzevko,
nechodz za muž ešće,
šitke budu hvarec,
že si mladé dzevče,
že takove ženy mrú,
čo za mladu za muž jdu.

Napriek tomu všetkému väčšina manžel-
stiev sa predsa uzatvárala z opravdivej lásky,
z túžby po milom a dobrom spoločníkovi,
ako to spieva budúca nevesta v Hornej Zu-
brice:

Ty moja mamicko,
nevydaj mie blízko,
dy jo či vymietym
z pieca popielisko.

Ty moja mamicko,
nevydaj mie za ľas,
dy jo nie ptosecok
nepřilečim zaros.

Na dole, na dole
počiesenie moje,
nizky ogradecek
vysokie topole.

Nechcim čie, nechajm čie
goransky vykřinče,
volem se dolana
v botach po koľana.

Dejze mie, mamicko,
dejze mie za niego,
bo šie mi zvidžalo
obuvanie jeho.

Alebo dievčatá spievali:

Vřba, vřba, daj mi muža,
červeného ako ruža,
a dobrého ako med...

Keď si mládenec vyvolil dievča chodil k
nemu na vohľady, ktoré predchádzali zasnú-
benie. Neobišlo sa pritom bez prezvedov, ob-
zerania gazdovstva a... čakania na milého,
ako to zachytila aj pieseň:

Pridi šuhaj, pridi,
neverim sa dočkať,
šej haj, tuj haj,
zažiadalo sa mi tvoje líčka bozkať.

Bozkal si ma v líčko,
môj milý Janičko,
šej haj, tuj haj,
bozkajže ma v obe, môj sivý holube...

Potom mládenec pristúpil pred snúbenki-
ných rodičov a požiadal ich o dcéru. Keď
privolili, nastal čas priprav na svadbu, voľba
svadobnej družiny z oboch strán, chystanie
výbavy najmä svadobného kroja, ktorý bol
potom celý život starostlivo prechovávaný.
Patril k nemu aj mladuchin venček, ktorý
sa neporušený po svadbe musel odložiť. Aj
svadobné pierko, ktoré snúbenec ako ozdabu
nosil na klobúku, ako v spomenutej Nedeci,
muselo byť uschované. Keď už aj ohľadáky
prešli a nikto nič proti tomu nemal, aby sa
mladi mohli vziať, začínal sa čas veselí.
Družbovia volali hostov na svadbu a pritom
na Orave sa spievalo:

Zagroj mi, muzecko,
juz ješ mi zagrola,
ouš še mi odtrhala
ta skala.
Mamušu, tatušu,
kupče mi muziky,
jo rada tancujem.

V deň svadby už od rána sa schádzali poz-
vaní, predovšetkým družbovia a družičky,

aby obliekli mladého a mladú. Konalo sa to
zvlášť v dome mladej, zvlášť v dome mla-
deho. Niekde aj po sobáši sa svadobný sprie-
vod rozhádzal, každý k svojmu. Kým
sa mladi lúčili s rodičmi a odchádzali na
sobáš, spoza okien niesla sa melódia ako to
spievali napr. v Pekelníku:

Štyri konie v cugu,
pionty na lancugu,
pobieraj še Mariš,
s Janickem do šľubu.

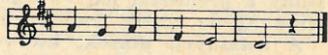
Jadžieme, jađzieme,
jaze droga dudni,
napojeme konie
v Janickovej studni.

Keďysi, už po vypýtani nevesty, s pocho-
dom svadobného sprievodu na sobáš, ba aj
so samotným sobášom súviseli mnohé po-
very. Tak napr. staré záznamy spomínajú,
že pri konci sedemnásteho storočia na Hor-
nej Orave boli časté sobáše v noci, aby okla-
mať zlé moci. Ale ešte aj naše babičky do-
bre pozerali, ktoré sviečky blikocú po-
čas sobáša: ak horné, tak svokra bude roz-
kazovať, keď dolné, tak ženich bude pod pa-
pučou. Keď si mladý pri prechádzaní za
oltárom popustil remeň, nevesta iste bude
ľahko rodiť. Keď má nevesta rastlinu tu-
ranku za oltárom pod pravou nohou a na ňu
si pomyslí, nebude sa muža bať. Mladucha
si niekedy obliekala spodnú sukňu naopak,
aby jej vŕaj nepřišlo z očí. Šaty mladej nes-
meli mať nikde žiaden uzol, aby vŕaj tak
ľahko chodila a rodila, ako ľahko sa jej
šaty viažu. Vládli aj povery, že by došlo k
nešťastiu keby sa poškodil alebo stratil ven-
ček. I dažď veštil — raz bohaté potomstvo,
inokedy slzy. Zase hukot a plieskanie bičov
počas svadobného sprievodu mali odohnať
zle sily.

Niekde bývalo zvykom, ako napr. v Pe-
kelníku, že na spiatocnej ceste zo sobáša
domov, sa svadobný sprievod musel zastaviť
pri výkupe alebo pri drevenom dedovi, kto-
rého im postavili do stredu brány urobenej
z jedlíča. Tam svadobčania museli pohostiť
aj okolostojacích a pritom si spievali:

O - tvor - če šie, bra - ny,
O - tvor - če šie, vro - ta, bo vom tu vie - dže - me

na kar - ky pi - lo - ta.

Otvorče šie, brany,
otvorče šie vřota,
bo vom tu viedzieme
na karky pilota.

Otvorče šie, brany,
otvorče šie same,
jak šie neotvorom,
bendom porombané.

Keď už mladucha prišla do manželovho
domu spievali:

Jakge ščie nom radži,
to nos privitajče,
jak šie neotvom,
to nos odprovoďče.

Privitajče — ze nos,
ta nova rodžina,
dajčie — ze nom chleba
alebo i vřina.

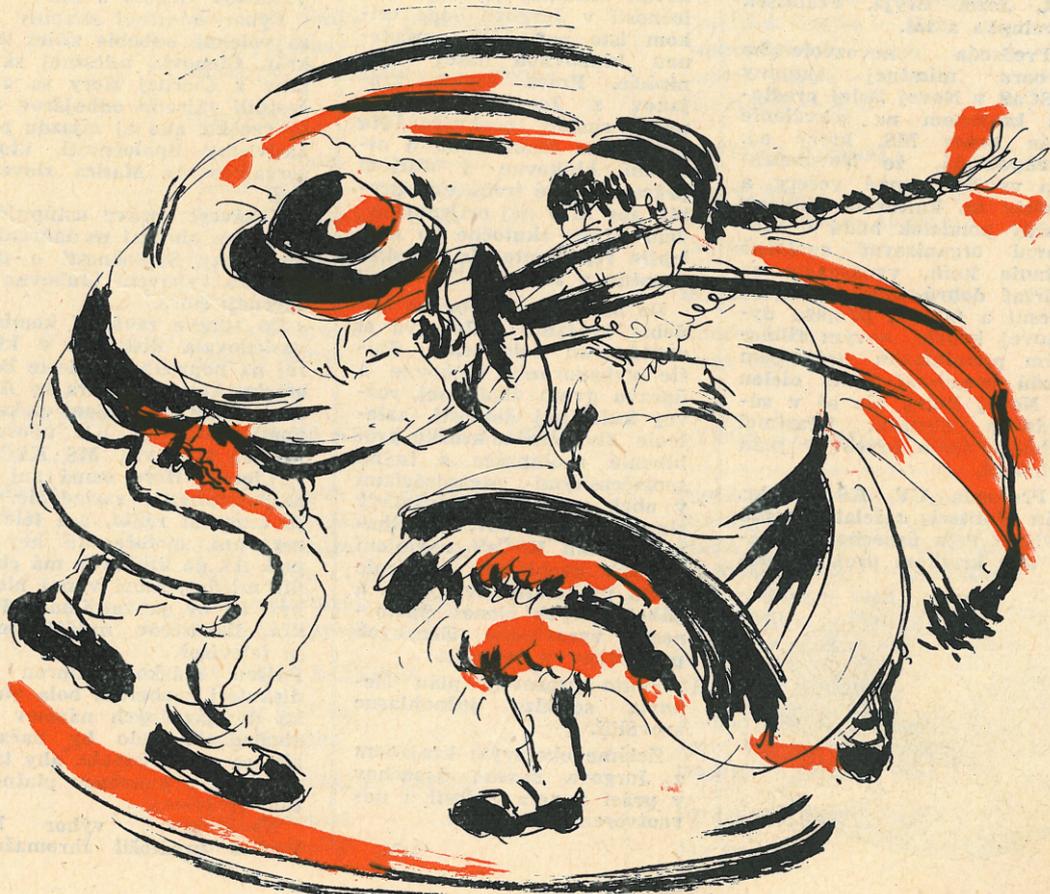
CHLAPEC A DIEVČA ZO SPIŠA, J. Hei-
bucher 1816. Pannonien. Ján Čaplovič takto
opisuje tento obrázok: „Klobúk s úzkou ob-
rubou... Hnedý kabát, v rohoch ozdobený
súkennými pestrofarebnými pruhmi... Dievča
má veniec vyšívaný zlatom a striebrom a
ozdobený sklenými perlami; dozadu visia
z neho vľavúce hodvábné stužky. Červený laj-
blík ma obšíty zlatými čipkami a ozdobený
šnůrkami. Na palici, ktorú drží mladík pod
pazuchou, je pripevnený akýsi druh flauty,
na ktorej títo chlapi vedia veľmi dobre
piskať...“ (— z práce Viery Urbancovej: Po-
čiatky slovenskej etnografie, SAV, 1970).

V Nedeci na privítanie mladuchy ženicho-
va matka vychádzala v ústrety s koláčom,
ktorým udierala nevestu po hlave, potom ho
rozmolila na štyri kusy, ktoré hodila medzi
sprievod. Medzitým nevesta objala svokra
a pobožkali sa. Svokra zaviedla nevestu k
stolu, nevesta ho tri razy obišla a po kaž-
dom obídení pobožkala jeho roh, potom roz-
ložila na prinesenom obruse chlieb, koláče
a víno. V tom čase svokra vbehne do izby,
nevesta za ňou a snaží sa dobehnúť svo-
krušiu v behu okolo stola. Keď sa jej to
podarí, a obyčajne sa tak stáva, vtedy je
rovnocenná v práci so svokrou. Potom mla-
duchu posadia pod pec, do lona jej dajú
decko, ktorému sa musí na chvíľu poďívať
do očí, aby bolo šťastie a aby mali v man-
želstve pekné deti. Asi netreba pripomínať,
že koláče chutili všetkým prítomným.

V niekoľkých riadkoch nemožno vymeno-
vať všetky ceremónie. Spomeňme ešte hosti-
nu, na ktorej sa dlho veselili, spievali, tan-
covali, a dávali aj dary na tanier mladému
pánu. Znakom vydatej ženy sa stával čepiec,
ktorý musela nosiť, aby nestratila úctu de-
diny. Niekde pod čepiec strihali nevestám
vrkoče. Ženy v čepci dokonca aj spávali.

Postupne sa menil priebeh týchto ľudov-
ých zvykov a obyčajov avšak dodnes sa
z nich čosi zachovalo. Dobré teda padne si
ich niekedy pripomenúť.

Pripravil: ADAM CHALUPEC

Od januára do marca 1973 pribiehali výročné volebné schôdze v miestnych skupinách a obvodoch našej Spoločnosti. Krajanovia hodnotili na nich svoju činnosť v uplynulom období, oceňovali dosiahnuté výsledky, kritizovali nedostatky, volili nové výbory a vytyčovali pracovné programy. Pokračujeme v publikovaní správ z týchto schôdzí, dôležitých pre naše krajské hnutie.

NOVÁ BELA

Schôdzu zahájil privítaním zhromaždených predseda ustupujúceho výboru MS v Novej Belej kr. František Chalupka; predsedal schôdzi kr. František Moš.

Úvodom kr. F. Moš prečítal zápisnicu z poslednej schôdze a kr. F. Chalupka predniesol správu za uplynulé volebné obdobie, v ktorej sa o.i. o kultúrnej činnosti miestnej skupiny hovorí: miestna skupina má klubovňu, ktorá v zime je otvorená každý deň a v lete najmenej štyrikrát do týždňa. Pri miestnej skupine účinkujú dva súbory: dychová kapela a súbor piesní a tancov. Dychovka hrala pri príležitosti štátnych sviatkov, počas tradičných vatier a na porade dopisovateľov Života. Súbor piesní a tancov vystupoval v Novej Belej, v Novom Targu, v Zelove a bol na Slovensku na týždennom kurze.

Pri príležitosti 25. výročia založenia Spoločnosti členovia MS v Novej Belej si svojpomocne vymaľovali klubovňu.

Členovia miestnej skupiny Spoločnosti z Novej Belej sa zúčastnili zájazdov na Slovensko, ktoré usporiadala Matica slovenská a to zájazd odbojárov a zájazd aktivistov.

Správa končila výzvou k všetkým krajanom o dobrú a obetavú prácu v budúcom volebnom období v prospech všetkých krajanov.

Správu revíznej komisie predniesol kr. F. Bednarčík.

Nasledovala diskusia, v ktorej sa o.i. kr. Andrej Skupín zaoberal otázkou učebnice pre školy zo slovenským vyučovacím jazykom. Tajomník ÚV KSČaS A. Andrašák vysvetlil zhromaždeným, že učebnice pre krajské deti objednali už patričné školské orgány z Nového Targu a zároveň zdôraznil veľký význam vyučovania slovenčiny na školách.

Krajan František Skupín vo svojom diskusnom príspevku vyslovil postulát, aby naši krajanovia boli volení do obecných národných výborov (gmin) a do okresných národných výborov.

Ďalšími diskutérmi boli krajanovia: František Bednarčík, Jozef Bryja, František Chalupka a iní.

Predseda novozvoleného výboru miestnej skupiny KSČaS v Novej Belej predložil krajanom na schválenie plán práce MS, ktorý o.i. predpokladá, že Novobelčania využijú zimné večery a nevede na kultúrnu činnosť; každý pondelok budú v klubovni organizovať spoločné čítanie kníh, vynasnažia sa udržať dobrú úroveň súboru piesní a tancov, pomôžu dychovej kapele, novým filmovým premietacím prístrojom budú premietat filmy nielen v Novej Belej, ale aj v susedných obciach. Účastníci schôdze tento pracovný plán schválili.

Predseda ÚV KSČaS kr. Ján Molitoris zaželel novému výboru veľa úspechov v práci a v krátkom prejave upo-

zornil na najdôležitejšie úlohy, ktoré nás čakajú v nastávajúcom období.

Na záver schôdze tajomník ÚV Spoločnosti A. Andrašák odovzdal v mene Odboru pre zahraničných Slovákov premietací filmový aparát pre Obvodný výbor KSČaS na Spiši.

JURGOV

Po novej asfaltovej ceste v Jurgove s úsmevom kráčajú dve krajančky: sprava Aneša Kusáková, ktorá sa 5. januára 1973 dožila 95 rokov a ešte dnes číta bez okuliarov, zľava 79-ročná Mária Bigošová.

Ako posledná na Spiši konala sa dňa 25. februára 1973 výročná volebná schôdza miestnej skupiny KSČaS v Jurgove. Okrem 115 členov miestnej skupiny schôdze sa zúčastnil tajomník obvodného výboru KSČaS na Spiši kr. Jozef Bryja.

Správu o činnosti miestnej skupiny KSČaS v Jurgove za uplynulé volebné obdobie predniesol predseda ustupujúceho výboru kr. Vojtech Mačičák a správu revíznej komisie kr. František Bigos.

V diskusii krajanovia veľmi kladne ocenili prácu miestnej skupiny. Mládež — ako mnohí zdôrazňovali — veľmi veľa pracovala pri zariaďovaní svojej slovenskej klubovne pod vedením obetavého krajanov, ľudového umelca Andreja Gomboša. Táto práca priniesla dobré výsledky; klubovňa miestnej skupiny Spoločnosti v Jurgove bude celkom iste najkrajšie zariadenou klubovňou našej organizácie. Práca našich krajanov z Jurgova si skutočne zaslúži pochvalu. Na schôdzi sa diskutovalo o otvorení klubovne a ďalších prácach, ktoré treba ešte urobiť, aby sa v nej príjemne sedelo a aby skutočne čo najlepšie reprezentovala miestnu skupinu v Jurgove.

Do budúceho volebného obdobia krajanovia z Jurgova si naplánovali tieto práce: ďalšie vybavovanie klubovne a úpravu dvora okolo nej, rozvoj kultúrnej činnosti, založenie divadelného krúžku, prehĺbenie spolupráce s inými spoločenskými organizáciami v obci, usporiadanie výstavy starých predmetov, pomáhanie členom KSČaS v riešení rôznych problémov, zvýšenie počtu predplatiteľov Života a nábor nových členov Spoločnosti, vyrovnanie členských príspevkov v termíne.

Tento pracovný plán členovia schôdze jednohlasne schválili.

Želáme obetavým krajanom z Jurgova mnoho úspechov v práci a veľa radosti z novootvorenej klubovne.

A.M.

FALŠTÍN

Výročná volebná schôdza vo Falštíne sa konala dňa 4. februára 1973.

Správu o činnosti miestnej skupiny KSČaS vo Falštíne za uplynulé volebné obdobie predniesol krajan Jozef Nálepka. Správa sa zaoberala predovšetkým otázkami kultúrnej práce a klubovne. V klubovni vo Falštíne krajanovia majú už televízor, rádio a najnutnejšie zariadenie. Výbor MS sa preto obracia s výzvou na krajanov a predovšetkým na krajskú mládež, aby pomohli pri usporiadaní a udržiavaní klubovne v čistote. Dúfame, že krajanovia a mládež na túto výzvu odpovedia, lebo veď všetci budú radi, keď sa budú môcť každý deň schádzať v príjemnom prostredí.

Čo sa týka organizačných otázok správa samokriticky konštatovala, že MS KSČaS vo Falštíne nemá zaplatené členské poplatky avšak zároveň sa zaväzuje, že v najbližšom čase túto vec vybavia.

V diskusii sa hovorilo aj o iných organizačných otázkach.

Diskutéri hovorili aj o našom časopise o.i. krajan Horničák vytkol, že: „naš jediný časopis Život prichádza každý mesiac neskoro a veľmi málo sa píše aj o Falštíne.“ — Podľa nás, v redakcii, táto poznámka je správna.

Odpovedajúc na otázky prečo z Obvodného výboru neprichádzajú do Falštína premietací filmy, krajan Jozef Bryja vysvetlil, že majú nový premietací aparát, ale zatiaľ ešte nemajú filmy. Avšak vynasnažia sa vybaviť, aby Obvodný výbor obdržoval tieto filmy a premietal ich vo Falštíne aj na iných dedinkách.

Z ostatných otázok, ktorými sa zaoberali diskutéri na poprednom mieste bola aj otázka dvojjazyčných nápisov na obchodoch, ktorých zavedenie krajanovia dôrazne žiadali.

Novozvolenému výboru miestnej skupiny Spoločnosti vo Falštíne želáme veľa úspechov v práci.

J.B.

ČIERNA HORA

V správe za uplynulé volebné obdobie MS v Čiernej Hore, predloženej na volebnej schôdzi o.i. čítame: Najdôležitejšou prácou mládeže organizovanej v KSČaS v Čiernej Hore bolo vyriadenie klubovne. Na týchto prácach sa najviac podieľali Andrej Milon, František Vojenský, Vladislav Gogola a iní.

Výbor miestnej skupiny sa za volebné obdobie zišiel trikrát. Členovia miestnej skupiny z Čiernej Hory sa zúčastnili zájazdu odbojárov na Slovensko, ako aj zájazdu pre aktivistov Spoločnosti, ktoré zorganizovala Matica slovenská.

V závere správy ustupujúci výbor sa obracal na nadriadené zložky Spoločnosti o pomoc vo vybavení klubovne v Čiernej Hore.

Po správe revíznej komisie nasledovala diskusia, v ktorej na poprednom mieste boli otázky klubovne. Krajan Andrej Milon vo svojom diskusnom príspevku o.i. upozornil, že klubovňa MS KSČaS v Čiernej Hore nemá ani to najpotrebnejšie zariadenie, nie je tam ani rádio, ani televízor, ani spoločenské hry a pod. Ak do klubovne má chodiť mládež, musí v nej niečo byť, čo by ju zaujímalo. Podľa diskutérov najdôležitejší je televízor.

Ďalšou otázkou, ktorou sa diskutéri zaoberali, bola otázka dvojjazyčných nápisov na obchodoch. Bolo by načase, ako sa zdôrazňovalo, aby táto vec bola s konečnou platnosťou vyriešená.

Novozvolený výbor MS KSČaS predložil zhromažde-

ným krajanom plán práce na rok 1973. V tomto pláne zahrnuli o.i. tieto body: udržiavať klubovňu otvorenú po celý rok, vyvíjať úsilie o jej vybavenie televízorom, harmonikou, spoločenskými hrami a pod. Divadelný krúžok nacvičí novú hru. Čo sa týka organizačných otázok plánujú tri schôdze, nábor nových členov našej organizácie, vybrať členské poplatky do konca roka, zvýšiť počet predplatiteľov Života a zorganizovať detský súbor.

H. A.

REPISKÁ

Na volebnej schôdzi tunajšej MS zhromaždených krajanov a hostov z Obvodného výboru Spoločnosti na Spiši privítal kr. Ján Jurgovian, ktorý aj predložil správu za uplynulé volebné obdobie. Správu revíznej komisie predložil kr. Jozef Malec.

Nasledovala diskusia, v ktorej prevládali otázky týkajúce sa vyučovania slovenčiny na školách. Okrem toho krajanovia veľa hovorili o výstavbe cesty cez Repiská.

Novozvolený výbor miestnej skupiny KSČaS v Repiskách predložil zhromaždeným na schválenie plán práce, v ktorom sa o.i. hovorí, že MS zvýši počet členov a získa nových predplatiteľov Života. Jurgovčania plánujú aspoň jednu valnú schôdzu a štyri schôdze výboru MS, okrem toho vynasnažia sa udržať klubovňu otvorenú po celý rok, vybrať v plánovanom termíne členské príspevky a udržať na škole

VESELÉ

VEL'KONOCNÉ SVIATKY

A VYDARENŤ OBLIEVAČKU VŠETKÝM KRAJANKAM A KRAJANOM, DOPISOVATEĽOM A ČITATEĽOM

želá

redakcia ŽIVOT

VÝBOR MS KSČaS V KREMPACHOCH

Ján Petrášek — predseda
Valent Brizek — podpredseda
Ján Galiniak — podpredseda
Ján Lukáš — tajomník
Jozef Petrášek — pokladník
František Kovalčík — člen
František Lukáš — člen
Ján Zigmund — člen
Alojz Galuš — člen
Dominik Galiniak — člen
Jozef Kopolka — člen
Jakub Kačmarčík — člen
Jozef Griguš — člen
Valent Paciga — člen
Valent Kríštofek — člen

REVÍZNA KOMISIA

Ján Kovalčík — predseda
Andrej Švec — tajomník
Albín Slovák — člen

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Jozef Petrášek
Alojz Galuš
Ján Kríšík
František Paciga
Ján Paciga

VÝBOR MS KSČaS V TRIBŠI

Andrej Vaksmanský — predseda
František Kovalčík — podpredseda
Severín Vaksmanský — tajomník
Dominik Pavlica — pokladník
Andrej Gogola — člen
František Modla — člen
Jakub Gronka — člen
Daniel Pavlica — člen
REVÍZNA KOMISIA
Jakub Pluta
Andrej Rabianský
Pavol Husí
DOPISOVATELIA ŽIVOTA
Severín Vaksmanský
Andrej Vaksmanský
Andrej Rabianský

čitatelia
redakcia

vyučovanie slovenského jazyka.

DURŠTÍN

Na volebnej schôdzi MS v Durštíne si krajanovia úvodom vypočuli správu ustupujúceho výboru MS a revíznej komisie za uplynulé volebné obdobie.

Nasledovala diskusia, v ktorej veľa miesta zaoberala otázka zriadenia klubovne KSČaS v Durštíne. Krajanovia zdôrazňovali, že otvorenie klubovne vybavenej televízorom by iste prispelo k zvýšeniu počtu členov Spoločnosti.

Diskutéri sa zaoberali aj otázkami týkajúcimi sa celej obce, o.i. nedostatočnou pomocou na stavbe cesty cez dedinu, cesty, ktorá je predsa veľmi potrebná.

Na záver účastníci schôdze MS KSČaS v Durštíne schválili pracovný plán na rok 1973, v ktorom sa o.i. zaväzujú, že budú zvyšovať počet členov, vyberú členské príspevky do konca roku 1973 a získajú ďalších predplatiteľov Života.

NOVOZVOLENÉ OBYVODNÉ A MIESTNE VÝBORY KSČaS

Pokračovanie zo str. 5

OV ZELOV

Dne 25. února t.r. se konala v Zelově výroční volební schůze obvodního výboru KSČaS. Schůze se zúčastnilo třináct krajánů. Z hlediska účasti tedy schůze zklamala. Zelov je přece pružným krajským střediskem. Abychom si to ověřili, nemusíme jít daleko. Stačí, když si připomeneme oslavy pětadvacátého výročí Společnosti, které zde probíhaly v říjnu minulého roku. Kolik českých krajánů se zúčastnilo sbírky na pamětní desku u příležitosti 170. výročí příchodu Čechů do Zelova? Vtíravou otázkou — odkud tak malá frekvence? — nikdo nemohl přesvědčivě zodpovědět. Můžeme pouze doufat, že tato skutečnost nebude novým výbořem zapomenuta. Očekáváme, že věc bude zevrubně projednána a že na příštích schůzích opět bude v zelovské klubovně plno jako kdysi.

Výroční a volební schůze je důležitou událostí. Očekává se, že členové se přihlásí o slovo a budou hovořit o otázkách důležitých pro další rozvoj organizace. Jejich výpovědi jsou důležité pro běžnou práci nového výboru a závazné pro iniciativní a pružnou činnost. Poznámky a návrhy jsou základním materiálem veškerých plánů v oblasti organizačního a kulturního rozvoje střediska. Malá účast na schůzi v Zelově samozřejmě nepřála bohaté diskusi a schůze nepřinesla nic nového (pouze jeden hlas účastníka schůze). V hlavním referátu ustupujícího výboru čteme: „Dnešním dnem výbor obvodního výboru končí své volební období a obrací se na všechny zde shromážděné, aby zhodnotili jeho práci za tříleté období...“. Potom členové ustupujícího výboru vyzývali k diskusi... Bez úspěchu. Zdá se nám tedy, že by bylo moudřejší upustit od tradiční formy ústního pozvání na schůzi. Myslíme, že napříště je nutno, a dokonce to vyžadují

předpisy, zaslat všem členům (a bylo by záhodno i sympatikům zelovské organizace) formální písemné pozvání na schůzi s uvedením dvou časových termínů zahájení schůze. V tomto konkrétním případě nelze hodnotit práci dřívějšího výboru a ani úspěchy a potíže zelovských krajánů pouze na základě zprávy ustupujícího výboru. Mohli bychom se setkat s námitkou, že nejsme objektivní. Doufáme, že nově zvolený výbor svolá vbrzku schůzi všech členů, na niž bude zhodnocena dosavadní činnost a projednán program práce na nové volební období.

KREMPACHY

Náš dopisovatel z Krem-pach nám poslal zajímavý příspěvek o práci GS, který iste bude zaujímat našich čitateľov.

Naše družstvo pracuje v troch obciach: Durštine, Krempachoch a Novej Belej a čiastočne aj v Tribši. Družstvo vedie šesť obchodov, jeden bar, dva stánky s textilným tovarom v Novom Targu, výkupné stredisko dobytky v Krempachoch a Tribši, výkupné stredisko textilných surovín, výkupné stredisko zberných surovín, ako aj sezónne výkupné strediská pre seno, slamu, zemiaky. Okrem toho sa zaoberá predajom osevného obilia a má aj jedno sklenárske stredisko v Novej Belej poskytujúce služby obyvateľstvu. Krempašský GS roku 1972 vypracoval zisk vo výške viac ako 300 000 zl a celkové obraty v obchodoch, bare, skladoch a výkupných strediskách prekročili 29 000 000 zl.

Krempašské družstvo GS má v troch dedinách tieto obchody: v Durštine 1 potravinársky obchod, v Krempachoch 2 potravinárske obchody, jeden bar, dva sklady masových tovarov, výkupné stredisko ošípaných, výkupné stredisko ovčej vlny, zberných surovín atď., v Novej Belej sú dva potravinárske obchody a jeden s textilným tovarom.

Ku dňu 31. decembra 1972 družstvo GS v Krempachoch malo 942 členov. Členský fond činí 137 796 zl čiže priemerne na jedného člena pripadá 269 zl.

Krempašský GS predáva minerálne hnojivá, prostriedky na ochranu rastlín, krmivá pre ošípané a hydinu. Roku 1972 družstvo predalo našim roľníkom oveľa viac umelých hnojív, stavebných materiálov a iných výrobkov. Tento rok družstvo plánuje značne zväčšiť predaj stavebných materiálov.

Naše výkupné strediská roku 1972 splnili taktiež plán výkupu v niektorých bodoch dokonca v nadpláne.

Ako z toho vyplýva Krempašské družstvo hoci nie je veľké, je rentabilné.

Roku 1972 na jeseň družstvo začalo plánovanú výstavbu obchodno-gastronomického pavilónu v Krempachoch ktorý bude stať 1 800 000 zl.

Na rok 1973 družstvo GS v Krempachoch plánuje: dokončiť výstavbu pavilónu v Krempachoch, vybudovať stánok pre bar v Novej Belej, vybudovať sklad pre krmivá vo výkupnom stredisku v Krempachoch, vybudovať garáž pre dva dodávkové automobily Žuk.

Roku 1972 GS v Krempachoch oslavoval 25. výročie svojho vzniku. Zakladateľom družstva GS bol zosnulý Karol Šlovik, ktorý bol aj prvým predsedom. Po ňom bol predsedom družstva Andrej Novobilski, ale najdlhšie bol predsedom Jozef Gryguš, ktorý sa výdatne pričínal o výstavbu dvoch skladov pre masové tovary, výkupných stredísk dobytky v Krempachoch a Tribši, potravinárskych obchodov v Durštine a v Novej Belej, odovzdal do prevádzky bar v Krempachoch a sklad pre vápno a umelé hnojivá. Teraz predsedom družstva GS Roľnícka svojpomoc v Krempachoch je Jozef Dlugi z Novej Belej, ktorý je tiež dobrý gazda. Vybudoval kancelárie nad skladom a plánuje ďalšiu výstavbu, o čom sme už v tomto článku písali.

DVA ROZHOVORY

Vždy keď sme nemocní ideme k lekárovi, aby nám pomohol. Aj my sme sa vybrali do zdravotného strediska v Krempachoch. V čakárni plno ľudí. Prijíma tuna lekár a zubná lekárka, ktorým pomáhajú dve ošetrovatelky. Najprv sme sa obrátili na vedúceho lekára MUDr. Ondreja Konopku:

FJP.: Pán doktor, keď sa nemýlime pracujete tuna už dosť dávno, koľko je to rokov?

Dr. O. K.: V máji uplynie osem rokov.

FJP.: Koľko pacientov k vám chodí ročne?

Dr. O. K.: Je to veru ťažká odpoveď, veď pracujem aj vo Fridmane a v Krempachoch, ale ako spočítala ošetrovatelka, za rok to bude asi 2 300 osôb. Musím pritom poznamenať, že keď v lete nemáme príliš veľa pacientov, v zime je to práve opačne.

FJP.: Aký druh onemocnenia by ste označili za typický pre tunajšie územie?

Dr. O. K.: Predovšetkým treba rozdeliť deti od dospelých. U detí sú to najčastejšie neuralgické choroby spojené s dýchacími cestami, zasa u dospelých srdcové choroby. Okrem toho časté sú ešte reumatické choroby.

FJP.: Ako hodnotíte vybavenie vášho strediska?

Dr. O. K.: Je to skutočne dobre vybavená ordinácia. Máme moderné lekárske nástroje a zariadenie. Prakticky nám chýba len „normálny“ telefón, aby sme sa mohli v prípade potreby spojiť s nemocnicou v Novom Targu.

FJP.: Ako jediný lekár na okolí čo všetko ešte robíte okrem práce v stredisku?

Dr. O. K.: Predovšetkým je to kontrola školopovinných detí, očkovanie a pod. Vypisujem aj zdravotné lístky zamestnaným. V škole som párkrát prednášal o udržiavaní hygieny a predbiehaní nemocí. Okrem toho navštevujem nemocných doma. Táto práca si vyžaduje veľmi veľa času najmä preto, že obchádzam až šesť dedín. Novú Belu, Krempachy, Durštín, Falštín, Fridman a Dębno.

* * *
S niekoľkými otázkami sme sa obrátili aj na zubnú lekátku Máriu Šlimakovú.

FJP.: Koľko rokov pracujete ako zubná lekáčka v tomto stredisku?

M. Š.: Od 10. apríla 1969, čiže štyri roky.

FJP.: Koľko pacientov k vám prichádza denne?

M. Š.: Asi 20.

FJP.: Čo by ste nám o svojej práci povedali?

M. Š.: S mojou prácou som spokojná, mám moderné nástroje a aj ľudia nie sú príliš nervózni. Som zvyknutá na prácu v tunajšom prostredí.

* * *

Zo zdravotného strediska odchádzame s dvojakými pocitmi. Na jednej strane teší dobré vybavenie strediska a dobrá práca jeho štvorčleného personálu, zase na druhej strane znepokojuje nedostatok telefonického spojenia. Obyvatelia Krempach tento nedostatok považujú za veľké nedopatrenie.

Pripravili: F. a J. Paciga

TELEGRAM

Dňa 2.III.73 r. godz. 14.45 (piatek) wysłaliśmy telegram na adres naszego korespondenta A. Piwowarczyka zam. w Kacwinie Nr. 43 (p-ta Niedzica pow. Nowy Targ) z prośbą, aby telegram ten przekazał uczestnikom zebrania sprawozdawczo-wyborczego Oddziału TKCIS na Spisz, które odbywało się również w Kacwinie 4.III.73 r.

A oto treść telegramu:

KRAJANOM DELEGATOM ZEBRANIA WYBORCZEGO ODDZIAŁU TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW NA SPISZU NAJSERDECZNIEJSZE ŻYCZENIA OWOCNYCH OB-RAD A NOWO WYBRANE-MU ZARZĄDOWI POMYŚL-NYCH SUKCESÓW W PRA-CY

przesłała zespół redakcji „Żivot”

Telegram został doręczony adresatowi dopiero dnia 5.III. 73 o godz. 11.00, mimo że dodatkowo opłacony posłańca. Co na to Poczta?

VÝBOR MS KSČaS VO FRIDMANE

Ján Kubasek — predseda
Jozef Špernoga — tajomník
František Šiškovič — pokladník
František Molitoris — člen
Ján Molitoris — člen
Anton Paciga — člen
Ján Magera — člen
Anton Pivovaráčik — člen
Ján Venit — člen

REVÍZNA KOMISIA

Michal Juras — predseda
Ján Gecašek — člen
Jakub Bednarčík — člen

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Anton Pivovaráčik
Anton Molitoris

VÝBOR MS KSČaS VO FRIDMAN

Karol Prelich — predseda
Emil Kutarnia — podpredseda
Rudolf Šoltýs — podpredseda
František Pleva — tajomník
Jozef Organišček — člen
Vendelín Michalec — člen
Ján Richtarik — člen
Pavel Hlavač — člen

REVÍZNA KOMISIA

Ján Górczak — predseda
Ján Prelich — tajomník
Valent Tozík — člen

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Pavel Hlavač
František Hlavač

VÝBOR KSČaS V JURGOVE

Vojtech Mačičák — predseda
Ján Vojtas — podpredseda
Anna Bigosová — tajomníčka
Jozef Vojtas — pokladník

REVÍZNA KOMISIA

Alojz Šoltýs — predseda
Andrej Gomboš — člen
Ján Miškovič — člen
Jozef Gomboš — člen

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Andrej Vojtas
Anna Mačičáková
Mária Gombošová

VÝBOR MS KSČaS VO VYSNÝCH LAPŠOCH

František Chovaniec — predseda
Jozef Grigľak — podpredseda
Ján Kiedziuch — pokladník
Jozef Krišík — tajomník
Ludvík Krišík — člen
Augustín Bryja — člen
Pavol Grigľak — člen

REVÍZNA KOMISIA

Pavol Krišík
Pavol Bižiak
Severín Krišík

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Augustín Bryja
Jozef Krišík
Jozef Grigľak

VÝBOR MS KSČaS V LAPŠANKE

Pavol Ziemba — predseda
Ludvík Šoltýs — podpredseda
František Jendrušák — tajomník
Dominik Šoltýs — pokladník
Matej Kuruc — člen
Katarína Jasionteková — členka

REVÍZNA KOMISIA

Jozef Mondel — predseda
Jozef Šoltýs — tajomník
František Jurek — člen

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Mária Šoltýsová
Mária Holevová
Ludvík Šoltýs

VÝBOR MS KSČaS VO FALŠTINE

Jozef Nálepka — predseda
Andrej Horničák — podpredseda
Jozef Jasiontek — tajomník
Jozef Čajka — pokladník
Štefan Horničák — člen
Dominik Kapolka — člen

REVÍZNA KOMISIA

Andrej Klimča
Jozef Nálepka

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Jozef Jasiontek
Jozef Jasiontek

VÝBOR MS KSČaS V ČIERNEJ HORE

Sebastian Milon — predseda
Sebastian Mlynarčík — podpredseda
František Gogola — pokladník
František Gogola — člen
Andrej Górník — člen
Ludvík Gogola — člen
Ján Košút — člen

REVÍZNA KOMISIA

Andrej Modla — predseda
Ludvík Gogola — tajomník
Ján Górník — člen

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Andrej Milon
Anna Gogolová

VÝBOR MS KSČaS V REPISKÁCH

Ján Repiščák — predseda
Ján Jurgovian — podpredseda
Mária Špernogová — tajomníčka
František Madeja — pokladník
Andrej Budz — člen
Jakub Milon — člen
Ján Solus — člen

REVÍZNA KOMISIA

Andrej Vilík — predseda
Jozef Malec — tajomník
Andrej Vojtyčka — člen

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Ján Budz

V marcovom čísle Života sme písali o úlohách a postavení richtára. V tomto článku sa konštatovalo, že funkcia richtára je najnižším zodpovedným stupňom štátnej administratívy.

Čo teda treba vedieť o novej obci (gmíne)? Aké kompetencie má obecný národný výbor a aká je úloha náčelníka obce? Mnohí naši čitatelia sa aktívne podieľajú na živote svojej obce a zúčastnili sa porád stranického a hospodárskeho aktívu, ktoré sa konali koncom januára a vo februári t.r. V marci zasadali obecné národné výbory, ktoré schválili plán práce nových obcí. Tak na poradách, ako aj na zasadnutiach hlavnými referentmi boli náčelníci obcí.

Aká je teda funkcia obecného národného výboru? Je jeho význam menší po vytvorení úrodu náčelníka obce, ako sa to usilujú poniektorí tvrdiť?

Obecný národný výbor je orgánom štátnej administratívy a základným orgánom samosprávy na svojom území. Jeho základnou úlohou je spájanie celoštátnych záujmov s požiadavkami svojej oblasti, to jest obce. Obecný národný výbor, ako orgán ľudovlády má sa starať o rozvíjanie a modernizáciu výroby predovšetkým poľnohospodárskej, o rozvoj spoločenského a hospodárskeho života, o uspokojovanie potrieb obyvateľstva a upevňovanie spoločenskej disciplíny v obci.

Obecný národný výbor je koordinátorom práce všetkých inštitúcií a podnikov pôsobiacich na území obce. Na zasadnutí Obecného národného výboru sú určované základné smery rozvoja obce, ako aj prostriedky zaistujúce plnenie úloh plánovaných v programe rozvoja.

Mal by sa tiež starať o rozvoj kolektívnych foriem pôsobnosti a hospodárenia na vidieku a o organizovanie spolupráce medzi štátnymi majetkami, roľníkmi družstvami a súkromnými gazdovstvami.

Samozrejme v programe môžu byť často obsiahnuté úlohy, ktorých realizácia prevyšuje možnosti jednej obce. Predpokladá sa, že obecné národné výbory môžu spolupracovať so susednými ONV. V takýchto prípadoch môžu schvaľovať spoločné uznesenia, podpisovať dohody týkajúce sa spôsobov a metód realizácie určitých prác. Ako príklad zoberme také úlohy ako: výstavba vodovodu, ciest atď., ktoré obyčajne slúžia nie jednej obci, a sú to pritom veľmi nákladné investície. Pri takýchto spoločných dohodách medzi

dvoma a dokonca aj viacerými obcami možno vytvárať spoločné fondy a podnikat spoločne akcie spoločenského, kultúrneho alebo zdravotníckeho charakteru.

Ako z toho vyplýva, po vytvorení funkcií náčelníka obcí, úlohy obecných národných výborov nielenže nie sú menšie, ale naopak značne stúpili. Samozrejme práca obecného národného výboru bude závisieť od stupňa angažovanosti jeho členov, ktorým ich voliči poverujú mandátmi, a od stupňa angažovanosti všetkých obyvateľov obce.

Teraz niečo obsirnejšie o rozsahu činnosti náčelníka obce. Náčelník obce je výkonným a riadiacim orgánom miestneho národného výboru. Miestny národný výbor kontroluje jeho činnosť vypočúvaním správ a inými známymi metódami spoločenskej kontroly.

Náčelníka obce menuje na noobmedzené obdobie predseda rady vojvodského národného výboru na návrh rady ONV na základe posudku obecného národného výboru.

Náčelník obce je predovšetkým orgánom štátnej administratívy.

Zákony a iné právne akty ho vybavili všetkými právami a povinnosťmi tzv. prvého stupňa administratívnej moci. K jeho povinnostiam patrí vybavovanie všetkých záležitostí miestneho významu. Svoje povinnosti plní pomocou obecného úradu — pod týmto pojmom treba rozumieť kanceláriu úradu, obecné poľnohospodárske služby a sobášny úrad.

Náčelník obce vystupuje ako orgán riadiaci celé hospodárstvo podľahlej mu oblasti, pričom najväčšiu právomoc má voči závodom, ktoré priamo podliehajú obci.

Ako náčelník obce má právo prezerať návrhy hospodárskych plánov, môže tiež predkladať záväzné návrhy a dávať pokyny smerujúce k plneniu úloh, prezera aj návrhy investícií a keď sú v rozpore so záujmami jeho obce, môže s nimi nesúhlasíť.

Takáto koordinácia právomoc poskytuje náčelníkovi obce možnosť rýchle a účinne vybavovať mnohé veci, na ktorých vybavenie sa voľakedy čakalo roky.

Konečne dôležitým faktom je to, že náčelník obce vystupuje ako výkonný a riadiaci orgán obecného národného výboru, čo mu ukladá určité povinnosti.

Náčelník obce musí zaistiť splnenie uznesení ONV štátnymi inštitúciami a podnikmi, družstvami ako aj spoločenskými organizáciami. Podáva rade ONV správy a informácie o svojej činnosti a o plnení uznesení obecného národného výboru.

Samozrejme hlavnú pozornosť musí náčelník venovať poľnohospodárskej výrobe, výkupu poľnohospodárskych

podporovať zavádzanie vedeckotechnického pokroku v poľnohospodárstve, zvyšovanie odborných kvalifikácií medzi roľníkmi atď.

Náčelník obce má právo kontrolovať poľnohospodársku výrobu na gazdovstvách roľníkov pracujúcich v priemysle a v prípade poklesu produkcie alebo jej zastavenia by mal podniknúť kroky smerujúce k tomu, aby majiteľ daného gazdovstva sa postaral o jeho rozvoj. Preto náčelník obce má povinnosť spolupracovať s patričnými orgánmi, lebo pôda musí rodiť a dávať väčšiu úrodu pre spoločnosť.

Na území mnohých obcí existuje veľa závodov spracovávajúcich poľnohospodárske plodiny na polotovary alebo aj hotové výrobky pre konzumpciu. Povinnosťou náčelníka obce je kontrola ich práce, aby plne využili výrobnú kapacitu týchto závodov a aby sa zvyšovala kvalita týchto výrobkov. Musí sa starať o lepšie zásobovanie vidieka výrobnými prostriedkami, ako aj základnými spotrebnými tovarmi obyvateľov obce.

Širokú právomoc má náčelník obce v oblasti výkupu a kontraktácie poľnohospodárskych plodín, v rozvoji lesného hospodárstva, ako aj ochrany prírodného prostredia.

Nie je možné napísať o všetkých právach a povinnostiach náčelníka obce. Lebo nie je obec ako obec, tak čo sa týka počtu obyvateľov, ako aj plochy. Každá obec má osobitné, viac alebo menej dôležité vlastné problémy na vyriešenie.

V Poľsku vymedzili 100 takzvaných vzorkových obcí, ktorých dobré výsledky sa potom budú zavádzať v ostatných obciach. Mnohé záležitosti nemôžu byť riešené v rámci obce a dokonca okresu alebo vojvodstva. Ako to dokázali výpovede diskutérov na posledných porádach stranického a hospodárskeho aktívu, takým pre poľnohospodárstvo dôležitým problémom je otázka mechanizácie rastlinnej ako aj živočišnej výroby. Týmto otázkam vedenie strany a vlády venuje veľa pozornosti.

Ide o to, aby nová koncepcia reformy administratívy zdola, bola správne chápaná obyvateľmi vidieka a jeho aktívom. Väčšie administratívno-hospodárske organizmy akými sú nové obce budú vedieť účinne riešiť mnohé otázky svojho územia.

(pd)

O NOVEJ OBCI

plodín, ako aj rozvoju potravinárskeho priemyslu. V tejto oblasti má náčelník obce najviac povinnosti a preto im venujeme pár slov.

Náčelník obce sa musí predovšetkým starať o obhospodárenie pôdy a nehnuteľnosti pozemkového fondu. Práve preto k jeho povinnostiam patrí kontrola plnenia zmlúv nájomníkmi a árendátormi nehnuteľnosti, racionálneho užívania pôdy, uskutočňovania opráv a údržby zariadení.

Kvôli lepšiemu obhospodáreniu lúk a pasienkov sa stará o vykonávanie melioračných prác, poskytuje pomoc vodným spolkom a kontroluje údržbu a prevádzku melioračných zariadení. Jeho povinnosťou je starostlivosť o plánovitú výmenu obilného osevného materiálu, zemiakov, o používanie minerálnych hnojív, ako aj o ochranu rastlín.

Prostredníctvom obecných poľnohospodárskych služieb má zaistiť organizáciu a inštruktážnu pomoc; pomoc sú kromie hospodáriacim roľníkom, aby sa rýchlejšie rozvíjala poľnohospodárska výroba. Za týmto účelom by mal

Z KALENDÁRA NA MÁI - KWĚTEN

W tym miesiącu kończy się wysadzanie ziemniaków, kapusty pastewnej, wysiew rzepaku jarego, kukurydzy, brukwi oraz jarych mieszanek motylkowych.

Maj to przede wszystkim pora wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych w polu. Poza wysiewem nawozów mineralnych dużo czasu pochłania niszczenie skorupy i chwastów na polu obsadzonym ziemniakami (przy pomocy bron) oraz obrabianie ziemniaków (gdy osiągną około 20 cm wzrostu). Dokonuje się też uprawy międzyrzędzi w burakach cukrowych i pastewnych. (chodzi również o niszczenie skorupy i chwastów).

W tym miesiącu przeprowadza się energiczną walkę chemiczną z chwastami w zbożach (pisaliśmy o tym w kwietniu ubiegłego roku). W razie potrzeby rozpoczyna się chemiczne niszczenie stonki ziemniaczanej. Pamiętać warto również o przygotowaniu do sprzętu siana.

W hodowli — kończy się porządkowanie i dezynfekcję (np. poprzez bielienie) pomieszczeń inwentarskich oraz szczepienie świń przeciwko pomorowi. Trzodę chlewną można produkować latem w szalaszach, stodołach itp., co umożliwi zwiększenie stada, przy minimalnych kosztach związanych z przygotowaniem pomieszczeń.

Nieco przypomnień o nawożeniu

PSZENICA: pod wszystkie jej odmiany opłacalne są dawki fosforu do 70 kg (ha) 400 kg superfosfatu) (i 60 do 100 kg potasu) 150 — 200 kg 40% soli potasowej. Wielkość dawek nawozów azotowych i pora ich wysiewu uzależnione są głównie od odmiany pszenicy. Odmiany intensywne np. mogą otrzymywać wiosną do 120 kg azotu na 1 hektar, odmiany średnio intensywne — 70 do 90 kg azotu na 1 ha. Na glebach słabszych i po gorszych przedplonach daje się wyższe dawki azotu. Na glebach dobrych i po dobrych przedplonach — niższe.

Przy nawożeniu azotowym, należy śledzić wzrost i rozwój roślin. Wielkość pogłównej dawki należy uzależnić od stanu roślin oraz ilości opadów.

Dla uniknięcia wylegania pszenicy nawozy azotowe w dawce wyższej od 40 kg/ha dzieli się na dwie części. Pierwszą dawkę daje się w postaci saletry amonowej w okresie ruszania vegetacji lub nawet na zamarniętą glebę.

Drugą dawkę nawozów azotowych wysiewa się w czasie strzelania pszenicy w żdźbło lub przed

samym kłoszeniem. Jeśli pszenica jest bujnie rozrośnięta, lub gdy występują obfite opady drugą porcję nawozów azotowych lepiej jest wysiać w początku kłoszenia się pszenicy. Przy wysokim nawożeniu odmian sztywnosłomych nawozy azotowe wysiewamy w trzech dawkach: pierwszą — w czasie ruszania vegetacji, drugą — w okresie strzelania roślin w żdźbło, trzecią — na początku kłoszenia. Stosując intensywne nawożenie azotowe, niezależnie od wysiewu nawozów w dwu lub trzech dawkach, dla pełnego zabezpieczenia pszenicy przed wyleganiem należy stosować „Antywylegacz” (specjalny preparat zabezpieczający przed wyleganiem) w ilości 1—2 kg/ha.

Pszenica ozima bardzo korzystnie reaguje na wiosenne bronowanie, szczególnie na glebach łatwo zaskorupiających się. Uwaga: Brony puszcza się w poprzek rzędów lub ukośnie w stosunku do nich. Bronowania nie wolno wykonywać, gdy istnieje obawa wystąpienia przymrozków, ani też wtedy, gdy gleba jest zbyt wilgotna.

POD ŻYTO: daje się fosfor w ilości od 60 do 80 kg/ha i potas w dawce 50—90 kg/ha. W warunkach przeciętnych powinno się dawać do 60 kg azotu na hektar.

Dawki do 30 kg azotu na ha stosuje się jednorazowo przed wiosennym suszeniem, względnie w czasie ruszania vegetacji. Dawki większe dzieli się na dwie części. Pierwszą wysiewa się przed ruszeniem vegetacji, drugą — podczas strzelania w żdźbło. Jeśli żyto jest bardzo rozrośnięte, lub gdy występują obfite opady, drugą część nawozów azotowych przenosi się na początek kłoszenia, lub rezygnuje się z niej. Z nawozów przydatnych do pogłównego nawożenia żyta należy wymienić saletrzak, saletrę amonową i mocznik. Na glebach słabszych i przy słabszym przedplonie, niezależnie od nawożenia wiosennego, przed wysiewem żyta należy zastosować 10—15 kg azotu na hektar.

OWIES: jest rośliną o dużych potrzebach pokarmowych, lecz dzięki dobrze rozwiniętemu systemowi korzeniowemu łatwo wykorzystuje zapas składników pokarmowych z gleby i łatwiej je pobiera nawet z nawozów wolniej działających. Przeciętne dawki fosforu wynoszą 35—75 kg/ha, potasu 40—80 kg/ha. Obydwie grupy nawozów wysiewa się przedsejwem. Azotu daje się 30—60 kg na hektar. Dawki przekraczające 50 kg/ha należy dzielić na dwie części, stosując 50 kg przed siewem, resztę podczas strzelania w żdźbło.

ŚREDNIE DAWKI FOSFORU POD JĘCZMIEN JARY wynoszą ok 70 kg/ha, potasu zaś do 100 kg. Nawozy te wysiewa się przed siewem lub przed orką zimową.

DAWKI NAWOZÓW AZOTOWYCH PRZY UPRAWIE JĘCZMIENIA PASTEWNEGO ściśle uzależnione są od wymogów poszczególnych odmian. Przeciętnie daje się 50—60 kg azotu na ha. W warunkach umożliwiających osiągnięcie plonów powyżej 30 q/ha dawki azotu można zwiększyć do 90 kg/ha. Przy dawkach do 50 kg azotu na hektar, nawozy azotowe wysiewa się przed siewem roślin. Większe dawki dzieli się na części: Pierwszą wysiewa się przed siewem lub na zamarniętą glebę, drugą w fazie strzelania w żdźbło.

W UPRAWIE ZIEMNIAKÓW, obok wszystkich innych czynników agrotechnicznych, a zwłaszcza zwalczania chorób i szkodników, decydującą rolę też odgrywa wysokość nawożenia mineralnego. Wg najnowszych badań optymalne ilości azotu przy równoczesnym nawożeniu organicznym wynoszą dla ziemniaków późnych 90—100 kg/ha. Najbardziej typowymi nawozami azotowymi są siarczan amonu i mocznik, które stosuje się przedsejwem. Nie zaleca się dzielenia nawozów azotowych na dwie dawki, ponieważ późne nawożenie azotowe wpływa na nadmierny rozwój naci ziemniaczanej oraz opóźnia dojrzewanie kłębów. Nawożenie fosforowe wpływa na wzrost plonów, a także na wzrost zawartości skrobi i innych substancji pokarmowych w ziemniakach. Fosfor wysiewa się jesienią lub wiosną, najlepiej w postaci superfosfatu lub supertomasyny. Na 1 ha zaleca się od 80 — 100 kg P₂O₅ (fosforu).

Szczególnie duże znaczenie w uprawie ziemniaków ma nawożenie potasowe. Potas podnosi plony i uodparnia ziemniaki przeciwko różnym chorobom. 1 kg K₂O (potasu) przy dawce 100 kg na ha daje przyrost 20 kg ziemniaków. Praktyka gospodarstw indywidualnych udawadnia, że 150 kg potasu na ha daje duże przyrosty plonów i jest wysoce opłacalne.

Nawozy potasowe najlepiej wysiewać jesienią powoduje to zmniejszenie ujemnego wpływu chloru znajdującego się w soli potasowej na skrobię ziemniaczaną, ale można też wysiewać jej wiosną.

S.D.

NA JARNÚ TÉMU

Jar upozorňuje na seba nielen pripravami v domácnosti, ale aj prehliadkami domácej a svetovej módy, ktoré vďaka bohatstvu rôznych materiálov, farieb, dezénov, vzorov a modelov. Jar nám pripomínajú aj naše šatníky a potreba nahradíť ich nedostatky.

Na šťastie už asi pominula móda udivnená a extravagantná, ktorá prinášala „stratu“ poprsia alebo zánik buď putovanie pásu. Na vrchole je móda na ženu jemnú, sviežu, omladnutú, príťažlivú a pritom praktickú, vkusnú a elegantnú.

V meste a na vidieku dominujú šaty strihané celkom jednoducho, s dlhými alebo krátkymi rukávami, zapínané v strede zadného drieku, alebo osvedčené košeľové šaty. Dôležitou novinkou je zdôraznenie drieku. Väčšina mladých dievčat bude aj naďalej s obľubou nosiť viacdielné oblečenie: pulóviky, svetry, blúzky, vesty, sukne a nohavice. A vôbec móda dáva prednosť viacdielnym kompletom pre každý vek, vhodným od rána do večera. V jarnej móde aj úplet zaujal popredné miesto. A ešte jedno: dnes sa viac kladie dôraz na kvalitu látky. Nevypláti sa však šetriť — cena sa vráti v bezchybnom výzore a v ľahkej údržbe. Drobná ozdoba, jemný doplnok — či už kvet, šatka a iné, spestria oblečenie a pôvab dodá jemne upravená tvár a starostlivý účes.

Farby sú jasné, živé. Tradične pastelové v jednofarebných látkach, pomerne agresívne vo vzorkovaných. Okrem bielej a béžovej dominujú: belasé až tmavobelasé, zelená, jasna oranžová, zlatožltá, ružová, jasna fialová a tyrkysová. Táto svieža farebnosť pristane aj ženám starším a plnším avšak ozdoby k ich šatám nesmú byť veľmi nápadné.

KOSTÝMY

Kostýmy se triumfálne vrátili na stránky módnych časopisů. Mají klasický střih se zdůrazněným pasem, často všitým štepovaným páskem. Kromě tradičního kostýmu (sukně a kabátek ze stejné látky) jsou velmi módní a praktické komplety — kabátek z jiné látky než sukne. Kostýmové kabátky nosíme stejně jako v předcházející sezóně nejen ke kalhotám, ale i k šatům.

PLÁŠTĚ

Jaký plášť si mám pořídit, aby byl módní, elegantní a praktický? Tuto otázku si klade každoročně řada žen. Nelze na ni odpovědět jednoznačně. Všechny druhy plášťů jsou vlastně módní, důraz se však klade na některé detaily. Musíte rozhodnout sama, podle toho, co se vám líbí a hlavně, co vám sluší.

Abychom vám ulehčili rozhodování uvádíme několik aktuálních módních tendencí.

Velmi módní plášť je volný a dokonce široký. Rukávy rovné, raglánové nebo kimonové, velký límec i klopy. Je vhodný nejen pro ženy vysoké a štíhlé. Raglánové rukávy často tvoří sedlo a naopak, ozdobné sedlo pláště přechází na rukáv. Pas, který je letos důležitým módním detailem, bývá zdůrazněn páskem navlečeným do všité drážky (vhodný pouze pro vysoké a štíhlé postavy a lze soudit, že se neuplatní). Plášť

může být bez zapínání s předními díly hluboko přeloženými, převázaný páskem. Pokud mají pláště normální rukávy, vždy jsou všité hladce. Kapsy velké, nakládání s patkami.

Módní a vhodný pro každou postavu je plášť rovný košilového střihu s detaily jako u košilové halenky: sedlo, rukáv do manžety, sportovní límec, léga se zapínáním, nakládání kapsy s patkami na knoflíky. Protože všechno v této sezóně nosíme volnější, ani tento plášť nebude příliš těžký. Také rukávy a manžety jsou volnější.

Další módní plášť — klasický a univerzální. Je volný se zajímavým členěním, kryté kapsy v bočním nástřihu. Límec malý, úzké klopy, jednoradové zapínání, knoflíky velké. Tento střih pláště zpevňuje postavu a je tedy vhodný pro silnější a nižší ženy. Hezky sluší ženám i mladým dívkám. Dobře se uplatní hladká látka, např. loden.

KÝM MLÁDA DOSPEJE...

Všeobecne matky si neuvedomujú, že keď pomáhajú dieťaťu pri každej príležitosti, nerobia to pre jeho vlastné dobro, ale z vlastnej netrepezlivosti buď prehnanej; nerozvažnej starostlivosti. Brzdíac u dieťaťa prirodzenú slobodu pohybov krivdia ho, lebo pokusy o samostatnosť sú nevyhnutné pre svičenie svalov, zdokonaľovanie pohybov, vypracovanie trepezlivosti a rýchlejšie uvoľnenie od nadmernej závislosti na dospelých.

Ak po niekoľkých týždňoch kojenia matka zistí, že dieťa nepriberá na váhe, že stále cumľa prstíky, je nepokojné a po kolení plače, ako keby sa dožadovalo jedenia, je pravdepodobné, že dostáva príliš malo jedla a treba ho umelé prikrmovať. O tom či treba dieťa umelé prikrmovať mal by rozhodnúť lekár, ktorý dieťa ošetruje.

Z domáceho hrnca...

Aby ste neplakali pri krájaní cibule, stačí maličkosť. Zoberte si do zubov krajec bieleho chleba, aby bol pod nosom a vyčnieval kúsok mimo nosa. Chlieb pôsobí potom ako filter.

Mlieko sa nevyvarí, ak pred varením namažeme masťou okraje nádoby, v ktorej ho chceme uvariť.

Zemiaky, ktoré často smažíme, budú chrumkavé a veľmi chutné keď po pokrýjaní ich namočíme v múke. Skúste to!

KOSTKY

Kostky se letos uplatňují na všech druzích oděvů a látek, od lehoučkových šatovek po plášťové s vlasem. Módní jsou tedy kostkované šaty, sukne, halenky, kalhoty i pláště a to pro babičku, matku i dceru. Kostky mohou být drobné, střední i pápadné, ale střih oděvů z kostkovaných látek je vždy jednoduchý.

LÁSKA

K zaujímavým výsledkom prišiel na základe dlhoročných výskumov lekár zo známej detskej kliniky v Chicagu dr. Orville Green. Zistil, že deti, ktoré doma sú stále postrkované, trestané a napomínané, rastú horšie. Stres u nich spôsobuje vylučovanie hormónu rastu z organizmu. Po zistení tohto faktu dr. Green zmenil terapiu, namiesto hormónových injekcií rastu odporúča malým pacientom... zmenu okolia a srdečnú starostlivosť. Vraj výsledky tohto liečenia nedať na seba dlho čakať — deti obklopené priateľstvom a láskou rastú ako z vody:

NOHAVICE A SUKŇA

Nohavice sú stále moderné, nosíme ich na každú príležitosť, cez deň aj večer. Môžu mať rôznú líniu a fazónku, ale vždy sú dlhé, voľne padajúce na topánky. S manžetami alebo bez nich, s pukmi alebo bez. Podľa postavy môžu byť veľmi široké, voľné hneď od pásu a dokonca dodatočne rozšírené dvojitémi záševkami, ktoré výborne maskujú niektoré oblity, ale bo naopak — priliehavé v páse a na bokoch, rozširujúce sa asi 20 cm pod bokmi alebo hneď od bokov. Vrecká sú obyčajne v bočných švoch a nohavice sú zapínané na zips.

K nohavičiam často nosíme široký opasok a na ňom tenučký kožený opások alebo zlatú retiazku. Večerné nohavice sa líšia iba látkou. Najčastejšie býva lejúca, mäkká obopínajúca postavu. K týmto nohavičiam nosíme ozdobené opasky — až také, ktoré napodobujú šperky. A vôbec v móde prevláda množstvo ozdobných doplnkov.

Popri nohavičiach rovnoprávnym partnerom je sukňa — klasická, jednoduchá, anglická, z dobrých neutrál-

21 gramov...

Kostýmy se triumfálně vrátil Jakobson začal v jednej Štokholmskej nemocnici dosť originálne výskumy. Presne vážil telá zomierajúcich pacientov a zaznamenával svoje pozorovania s presnosťou na jeden gram. Vďaka tomu zistil, že v posledných chvíľach pred smrťou človek stráca 21 gramov váhy. Tento fakt poslúžil lekárovi k vyvedeniu prekvapivej tézy o existencii ľudskej duše, ktorá podľa neho váži práve... 21 gramov. Lekárske autority po zverejnení výsledkov tak komplikovaných výskumov hľadajú trošičku s nedôverou na doktora Jakobsona a navrhujú psychiatrovi, aby sa častejšie stretával s kolegami z toho istého odboru.

nych látok. Dfžka okolo kolien. Svetre a blúzky — košeľové alebo polo z úpletu, tak k nohavičiam ako aj k sukniam nosíme vpustené. Nie sú už moderné tuniky, ktoré sme nosili vypustené navrch. Nosíme však rôzne kabáčky, širšie, nezapínané — kardiganové alebo košeľové, najčastejšie v dlžke žaketov. Poznámka: moderná silueta sa vôbec vyhýba veľmi priliehavému oblečeniu.

Všetko poukazuje na to, že sa nevydaril pokus nosiť sukne našich babičiek — midi a maxi. Diskutabilné sú aj mini-sukne. Ak ich budete nosiť tak celkom iste dlhšie ako v predošlých sezónach.

JARNÁ NÓTA

NAŠA MALÁ SÚŤAŽ

PÍSKAM SI JARNÚ PESNIČKU,
HEJ, SKOREC, SKOREC,
POĎME O PRETEKY!

ZLATÝ DÁŽD SUŠTÍ NA KRÍČKU
A VIETOR V PRÚTI
SKUŠA SOPRÁN MÁKKÝ.

AKO JE KRÁSNE!
PRETO TAK
VYHVIZDUJEM SI AKO VŤAK.

SLNIEČKO V ZLATEJ HALENE
BARÁNKY PASIE
V MODREJ STRÁNI.

CING, CING
ZVONKAJÚ PRAMENE
A ZRKADIELKA BLYSKAJÚ SA NA NICH.

SLNIEČKO, ČUJES?
FIT, FIT, FIT...
FUJARU TI CHCEM NAHRADIŤ.

NAD BIELOU SKALOU
KÝVA BRIEZKA
OVITÁ ZLATOŽLTÝM PAPERIM.

KAM, CHODNIK,
KAM POJDEME DNESKA?
KAM S JARNOU NÓTOU ZAMIERIM?

OBLÁČKY, BRIEZKY,
DNESKA VAM
NAJKRAJŠIU PIESEŇ ZAHVIZDAM.

TÁ PIESEŇ AKO ČARODEJ
PREBUDÍ MOŽNO
VSETKY KVETY ZO SNA.

SNÁĎ ZLATÝ VŤÁČIK BRNKNE Z NEJ,
SNÁĎ SPŔCHNE NA ZEM
AKO RADOST ROSNÁ.

NOTIČKA, NÓTA,
TY MA DNES,
NA JARNOM VÁNKU SVETOM NES!

ELENA ČEPČEKOVÁ

OBRÁZKY SI PEKNE SAMI VYMAUJTE PASTELKAMI! NAJPEKNEJSIE ODMENÍME KNIHAMÍ.

Malá Encyklopédia

Planéta	Vzdialenosť od Slnka v mln. km	Rovníkový priemer v km	Doba obehu okolo Slnka	Otočenie okolo svojej osi	Počet známych mesiacov
Merkúr	58	4 840	88 dní	88 dní	0
Venuša	108	12 200	225 dní	225 dní	0
Zem	149	12 756	365 dní	23 hod. 56 min.	1
Mars	228	6 760	687 dní	24 hod. 37 min.	2
Jupiter	778	142 700	12 rokov	9 hod. 51 min.	12
Saturn	1 427	120 800	29,5 roka	10 hod. 14 min.	9
Urán	2 869	47 600	84 rokov	10 hod. 49 min.	5
Neptun	4 498	44 400	164 rokov	15 hod. 48 min.	2
Pluto	5 900	6 000	249 rokov	6,5 dňa	0

SLNEČNÁ SÚSTAVA **SLNKO** **1392000** **25 dni**

POD TOU SOSNOU PRI SKALICI

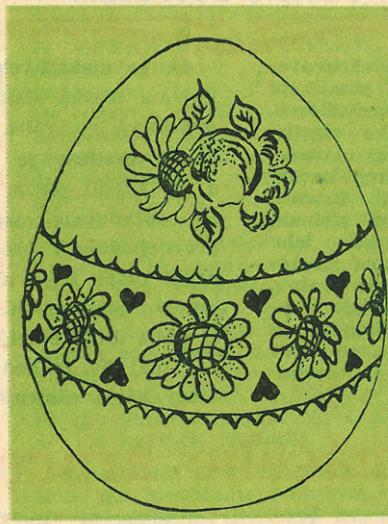
Keby niekto chcel zaspievať pieseň o pionierke, zvanej Kamila Šaga, možno by zaspieval tak. Lebo tam, pod sosnou pri Skalici, leží v slovenskej zemi sovietska pionierka. Narodila sa na Ukrajine, pri Ovruchi. Otec bol lesník, hora jej bola domovom. Keď bolo vo vojne veľmi zle, celá rodina prešla do hôr k partizánom. Drobná, štrnásťročná dievčinka tu bola čoskoro ako doma. Viac v povinnostiach ako v právach. Pomáhala kuchárovi, prala, vyslúžila, koho bolo treba. Namiesto bábik hrala sa s polienkami: Obviazala im rany od sekery a tak ich uspávala. Raz ranilo jej brata — šikovné Kamiline prsty obviazali živé rany a od toho dňa sa stala najmladšou ošetrovatelkou v niekoľkotisícovej partizánskej skupine Alexandra Nevského. Všetci ju poznali — veď sa o nej vedelo, že vyťahla priamo z boja päťnásť ranených. To je neľahká úloha: nad hlavou strely, ranený v bezvedomí oŕažie, svištía črepiny, treba sa do bezpečia plaziť...

V roku 1944 ocitla sa partizánska skupina Alexandra Nevského na území Československa. Tu, pri prestrelke, keď Kamila bežala na pomoc nášmu partizánovi, opäť ju ranili. Ešte ju súdruhovia posadili na koňa, ešte ju niesol do bezpečia, ale na ceste ju dostihol granát.

Bolo to práve pod tou sosnou pri Skalici.

V ďalekej Ovruchi postoja zavše pri pamätníku kapitána Jána Nálepku dvaja starkí. Otec a mať pionierky Kamily Šaga. „Syn môj...“ šepkajú starenkine pery. „Syn môj, zahynul si za šťastie ľudí. Ty tu a moja dcéra u vás. Budete večne žiť v pamäti ľudí...“

Kraslice

VYPISUJEME BLESKOVÚ SÚŤAŽ NA NAJKRAJŠIU KRASLICU. DO 1. MÁJA T.R. POSIELAJTE KRASLICE ALEBO KRESBY TÝCHTO KRASLÍC, KTORE STE UROBILI NAJLEPŠIE ODMENÍME ZAUJIMAVÝMI KNIHAMÍ. ŽELAME VAM „VESELÚ SIBAČKU“ A MILÉ, SLNEČNÉ VERKONOČNÉ PRAZDNINY.

26. MÁJA — DEŇ MATIEK
NEZABUDNITE NA KVETINY, BLAHOPRIANIA A ŠRDEČNÝ BOZK!

**USTAWA
O FUNDUSZU
GMINNYM**

Równoległe z wprowadzeniem na terenie PRL nowej organizacji administracji terenowej szczebla powiatowego jakim są gminy w Dzienniku Ustaw Nr. 49 z r. 1972 pod poz. 313 ukazała się ustawa z dnia 29 listopada 1972 r. o funduszu gminnym. Fundusz ten łącznie z czynami społecznymi podejmowanymi przez ludność służyć ma poprawie warunków życia gospodarczego i kulturalnego w gminie.

Na dochody funduszu składają się świadczenia pieniężne, pobierane od osób fizycznych i osób prawnych na podstawie obowiązujących dostaw, wpływy z opłaty widowskiej, z podatku obrotowego od imprez artystycznych, rozrywkowych, zyski osiągnięte z tego typu imprez organizowanych na

cele, na które przeznaczony jest fundusz oraz dobrowolne świadczenia pieniężne i rzeczowe.

Za zgodą naczelnika gminy zobowiązany może zamiast świadczeń pieniężnych świadczyć pracą w określonej liczbie dniówek względnie też obliczeń usług przewozowych, względnie dostarczać sprzęt lub materiały potrzebne do realizacji zadań w ramach funduszu.

Jeśli chodzi o osoby fizyczne to obowiązek świadczeń dotyczy tych osób, które:

- a) są właścicielami lub samoistnymi posiadaczami położonych na terenie gminy gospodarstw rolnych albo gospodarzy na gruntach państwowych lub prywatnych i podlegają z tego tytułu podatkowi gruntowemu;
- b) są właścicielami lub samoistnymi posiadaczami albo użytkownikami położonych na terenie gminy budynków — wraz z należącymi do nich gruntami — nie związanych z gospodarstwem rolnym i gruntów niezabudowanych;

c) na terenie gminy wykazują działalność w zakresie handlu, rzemiosła, usług albo innych zajęć lub zatrudnień zarobkowych, a jeżeli taka działalność wykonywana jest bez organizowanego zakładu — mają miejsce zamieszkania na terenie gminy.

Ustawa ustala stawki świadczeń, które naczelnik gminy może w wypadkach gospodarczo lub społecznie uzasadnionych obniżyć szczególnie zobowiązanym lub od ich obowiązku zwolnić. W szczególności obniżki lub zwolnienia mogą być przyznawane nauczycielom, żołnierzom powołanym do czynnej służby wojskowej lub na ćwiczenia w okresie wiosenno-jesiennym, członkom ich rodzin, emerytom, osobom które same prowadzą gospodarstwa rolne i posiadają na utrzymaniu dzieci w wieku do 15 lat, członkom straży pożarnych itp.

Fundusz winien być przeznaczony:

1. na budowę, konserwację, utrzymanie, wyposażenie i remont dróg i

mostów lokalnych, ulic i placów, urządzeń zbiorowego zaopatrzenia rolnictwa i wsi w wodę, urządzeń komunalnych, oświatowych, socjalnych, kulturalnych i sportowych, strażnic pożarowych, urządzeń i obiektów przeciwpożarowego zaopatrzenia rolnego oraz urządzeń małej retencji wody;

2. na budowę, konserwację i remonty drobnych zakładów produkcyjnych i usługowych prowadzonych przez gminną radę narodową i służących potrzebom mieszkańców gminy;
3. na finansowanie czynów społecznych powoływanych przez zebraństwa wiejskie lub organizacje społeczne działające na terenie gminy;
4. na wydatki związane z przewozem nauczycieli lub nie posiadających własnych środków transportowych innych osób — do lekarza lub zakładu zamkniętego służby zdrowia albo do zakładu pracy oraz przewożenia opału do mieszkań nauczycieli.

W. FERFET

KALENDARZ 1973

APRIL—DUBEN

1. NEDELA Teodora	16. PONDELOK Júlia
2. PONDELOK Vladislav	17. UTOROK Robert
3. UTOROK Richard	18. STREDA Bohuslav
4. STREDA Izidor	19. ŠTVRTOK Adolf
5. ŠTVRTOK Irena	20. PIATOK Agneša
6. PIATOK Vilhelm	21. SOBOTA Anzeim
7. SOBOTA Donát	22. NEDELA Vefkonocná
8. NEDELA Dionyz	23. Vefkonocný pondelok
9. PONDELOK Dimiter	24. UTOROK Gregor
10. UTOROK Michal	25. STREDA Marek
11. STREDA Filip	26. ŠTVRTOK Marcelína
12. ŠTVRTOK Július	27. PIATOK Zita
13. PIATOK Premyslav	28. SOBOTA Pavol
14. SOBOTA Valéria	29. NEDELA Robert
15. NEDELA Anastácia	30. PONDELOK Marián

1. apríla	vých. sl. 5.11	záp. sl. 18.10
15. apríla	vých. m. 4.00	záp. m. 15.58
	vých. sl. 4.39	záp. sl. 18.34
	vých. m. 16.35	záp. m. 3.26

MAJ—KVETEN

1. UTOROK Sviatok pracujúcich	8. UTOROK Viktor
2. STREDA Zigmund	9. STREDA Št. sviatok ČSSR
3. ŠTVRTOK Antonína	10. ŠTVRTOK Izidor
4. PIATOK Monika	11. PIATOK Mamert
5. SOBOTA Irena	12. SOBOTA Pankrác
6. NEDELA Ján	13. NEDELA Servác
7. PONDELOK Gizela	14. PONDELOK Bonifác
	15. UTOROK Zofia

snár

VERITE SNOM? NEVERITE? ANI MY NEVERIME, ALE PREDSA KAŽDY Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADA ZA PREDSUĐOK NÁSICH BABIČIEK. KONEČNE, VED JE TO IBA ZÁBAVA. TAK TEDA, KED SA VÁM SNIVA:

- Podkova, najst ju — máš pred sebou šťastné dni
- pribíjať vidieť — ťažké časy
- vidieť — skorá cesta
- Poklad kopat — tvoje predsavzatie stroskotá
- najst — nesказaná radosť
- hľadať — zbytočne sa namáhaš
- zhromažďovať — robiš si zbytočné starosti
- Pokladnica — veľké starosti a trampoty
- Pole orať — budeš mať úspech v práci
- siať na ňom — vojna a bieda
- zpuštošené vidieť — hľad a bieda
- zelené — má nádej na dobrý zárobok
- Pomaranč na strome — nešťastná láska
- trhať — v diaľke sa ti črtá šťastie
- jest — tvoje nádeje sa splnia
- Popol sypať — pred tebou smútok
- zbierať — očakávajú dedičstvo
- vidieť, chodit po ňom — si lakomý, ale nič nezískas
- padnúť doň — stratiš majetok
- Porcelán vidieť — blahobyt
- rozbiť — neočakávané ublíženie
- kúpiť — zriadiš si domácnosť
- Priateľa urážať — nemoc
- zomrelého vidieť — neočakávaná správa
- najst — trudnomyselnosť
- hľadať — šťastie
- smiať sa s ním — rozlúčka.

**WŚCIEKLIZNA
U OWIEC**

Zakaženie owiec wścieklizną następuje na skutek pokąsania ich przez psy lub też inne zwierzęta (np. lisy) chore na wściekliznę. Z ukąszonych owiec na wściekliznę zapada 20—30%. Zakażenie przenosi się przez ślinę w której już na 2—3 dzień przed nastąpieniem objawów znajduje się wirus. Z miejsca pokąsania zarazek

dostaje się do mózgu, a stamtąd wędruje do śliny. Najniebezpieczniejsze są ukąszenia w silnie unerwione okolice ciała jak wargi, nos, policzki itp. Zarazek atakując nerwy wywołuje ich zwyrodnienie w następstwie czego przychodzi do porażenia mięśni oddechowych i do śmierci zwierzęcia. Jeżeli owca przetrzyma chorobę, to uzyskuje trwałą odporność, a odporność ta przechodzi nawet na plód.

Wścieklizna u owiec przebiega w trzech fazach: 1) melancholii 2) podniecenia i 3) porażenia. Pierwsza faza, faza melancholii nie jest w ogóle zauważalna, dopiero druga fa-

za, w której zwierzęta stają się niespokojne, podniecone, gryzą miejsca ukąszenia — jest widoczna dobrze. Gryzienie spowodowane jest świadomym zakażonych ran. Popęd płciowy wzrasta. Zwierzęta silnie ślinią się, stają się agresywne, trą głowę o przedmioty, biegają bezcelowo. Głos owiec jest zmieniony, zgrzytają zębami oraz zjadają ciała obce jak kamienie, drzewo itp. Polykanie wody na skutek porażenia mięśni żuchwy staje się niemożliwe, brak jednak wodowstrętu, tak jak u innych zwierząt. Owce bardzo chudną, wkrótce następuje porażenie kończyn i choroba kończy się śmiercią.

Leczenia w zasadzie na wściekliznę nie ma. Można próbować świeże rany odkażać, opatrzyć, wypalić ciepłem lub takim środkiem jak karbol, sublimat, alkohol. Ze względu na to, że takie zabezpieczenie ran nie rokuje dobrego wyniku należy pokąsane zwierzęta traktować jako podejrzone o zakażenie i zastosować względem nich odpowiednie przepisy sanitarno-weterynaryjne. W przypadku wystąpienia już wyraźnych objawów wścieklizny wszelkie próby pomocy są już bezskuteczne.

H. MACZKA

**TVAROHOVÉ REZY S
PIŠKÓTOVOU
MREŽKOU**

Krehké cesto: 150 g hladkej múky, 100 g masla alebo margarínu, 50 g práškoveho cukru, 1 žltok, 1/8 prášku do pečiva, soľ.

Piškótové cesto: 2 vajcia, 50 g cukru, 70 g krupicovej múky.

Plnka: 400 g tvarohu, 100 g práškoveho cukru, 1 žltok, vanilkový cukor, citrónová kôra, 50 g lekváru.

Krehké cesto: Hladkú múku, maslo alebo margarín, práškový cukor, žltok, prášok do pečiva, štipku soli zamiesime na cesto, ktoré vyvaľkáme na hrúbku 1/2 cm, dáme na suchý plech a v rúre zapečieme.

Piškótové cesto: Žltky vymiešame s cukrom, pridáme tuhý sneh a múku a zľahka premiešame.

Plnka: Prelisovaný tvaroh vymiešame s cukrom, žltkom a postrúhanou citrónovou kôrou.

Zapečené krehké cesto potrieme lekvárom a na to rozotrieme tvarohovú plnku. Pripravené piškótové cesto vložíme do vrecúška, na rozotretú tvarohovú plnku robíme z neho mriežky a dáme dopieť. Dopečené pokrájame na rezy.

**MREŽOVNÍK
Z KREHKÉHO CESTA**

300 g hladkej múky, 150 g margarínu, 50 g práškoveho cukru, 150 g lekváru, 20 g práškoveho cukru na posypanie, prášok do pečiva, soľ, 1 vajce.

Do preosiatej múky rozdrobíme tuk, pridáme cukor, na koniec noža prášku do pečiva, trochu soli, vajce a vypracujeme ces-

to. Rozdelíme ho na polovice. Jednu polovicu na pomúčenom lopári vyvaľkáme na hrúbku stebra, potom ho navinieme na válok, preniesime na suchý plech a potrieme lekvárom. Druhú polovicu cesta po častiach natenko rozšľufáme a ukladáme na rozotretý lekvár do tvaru mriežok ako aj po obvode. Mrežovník pečieme v strednej teplej rúre. Po upečení ho posypeme cukrom a pokrájame.

ORIEŠKOVÝ CHLEBIČEK

4 žltky, 70 g masla, 100 g práškoveho cukru, 70 g hladkej múky, 6 bielkov, 70 g orieškov, 30 g hrozienok, 70 g piškót, 30 g čokolády, citrónová kôra.

Zmäknuté maslo vymiešame s polovicou cukru a žltkami. Z bielkov ušľaháme sneh, pridáme druhú polovicu cukru a došľaháme. Sneh a múku, v ktorej sme rozmiešali zomleté oriešky, hrozienka, piškó-

tové omrviny, posekanú čokoládu, postrúhanú citrónovú kôru, pridáme k vymiešanému maslu. Všetko zľahka zamiešame a nalejeme do menšej vymastenej a strúhankou vysypanej chlebičkovej formy. Cesto urovnáme a v miernej teplej rúre pečieme asi tri štvrté hodiny.

**POLIEVKA Z KYSLEJ
KAPUSTY SO SMOTANOU**

Rozpočet pre viac osôb: 250 g kyslej kapusty, 40 g hladkej múky, 2 dl kyslej smotany, 10 g masť, 20 g cibule, voda, soľ, bobkový list, červená paprika.

Kyslú kapustu pokrájame a dáme variť do vody s bobkovým listom. Do smotany zamiešame múku, prilejeme k uvarenej kapuste, spolu povaríme a podľa chuti osolíme. Nakoniec pridáme postrúhanú cibuľu zapenenú na masť, do ktorej sme prímiešali červenú papriku.

NEUMÍTE SI PORADIT S RŮZNÝMI POTÍŽENÍMI A ROZCÍLUJÍCÍMI VÁS ZALEŽITOSTMI? NAPIŠTE NÁM NA ADRESU: REDAKCE „ŽIVOT“ 00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13. ODPOVÍME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH NAŠEHO ČASOPISU A V DOPISECH.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redagują: ADAM CHALUPEC — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nac. oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie: František Bednarčík (Nowa Biala), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Mirona Čížiková (Zelów), Jozef Gríbac (Podwilk), Jozef Grigfak (Niepołomice), Vladimír Hess (Lublin), Bronislav Knapčík (Mikolów), Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Ján Krišík (Krempachy), Wacław Luścinski (Zelów), Lýdia Mšalová (Zubrzyca Górna), Lýdie Mundilová (Kuców), Ignác Nižník (Myślenice), František Světlik (Lipnica Mała), Jan Svientek (Piekielnik), Ján Špernoga (Warszawa), Ružena Urbanová (Gešiniec), Zofia Vasielaková (Lapsze Niżne), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska. Tłumaczenia na jęz. słowacki — Elzbieta Stojowska. Weryfikacja stylistyczna tekstów słowackich — Ján Kačvinský. Korekta jęz. słowackiego — Ján Špernoga. Red. tech. — Kazimiera Komosa. Oprac. graf. — Krzysztof Lewandowski, „Żivot“ ukazują się około 15 każdego miesiąca.

Nadsyłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „Wspólczesne“ RSW „Prasa — Książka — Ruch“, 00-480 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksal 13. Tel.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57.

Cena prenumeraty krajowej: rocznie — 12 zł; półrocznie — 6 zł; kwartalnie — 3 zł. Prenumeraty przyjmowane są do dnia 10 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty. Prenumeratę na kraj dla czytelników indywidualnych przyjmują Urzędy Pocztowe oraz listonosze. Wszystkie instytucje państwowe i społeczne w miastach, zamawiają prenumeratę wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur RSW „Prasa — Książka — Ruch“. Pozostałe — mające siedzibę na wsi lub w innych miejscowościach, w których nie ma Oddziałów i Delegatur — zamawiają prenumeratę za pośrednictwem Urzędów Pocztowych.

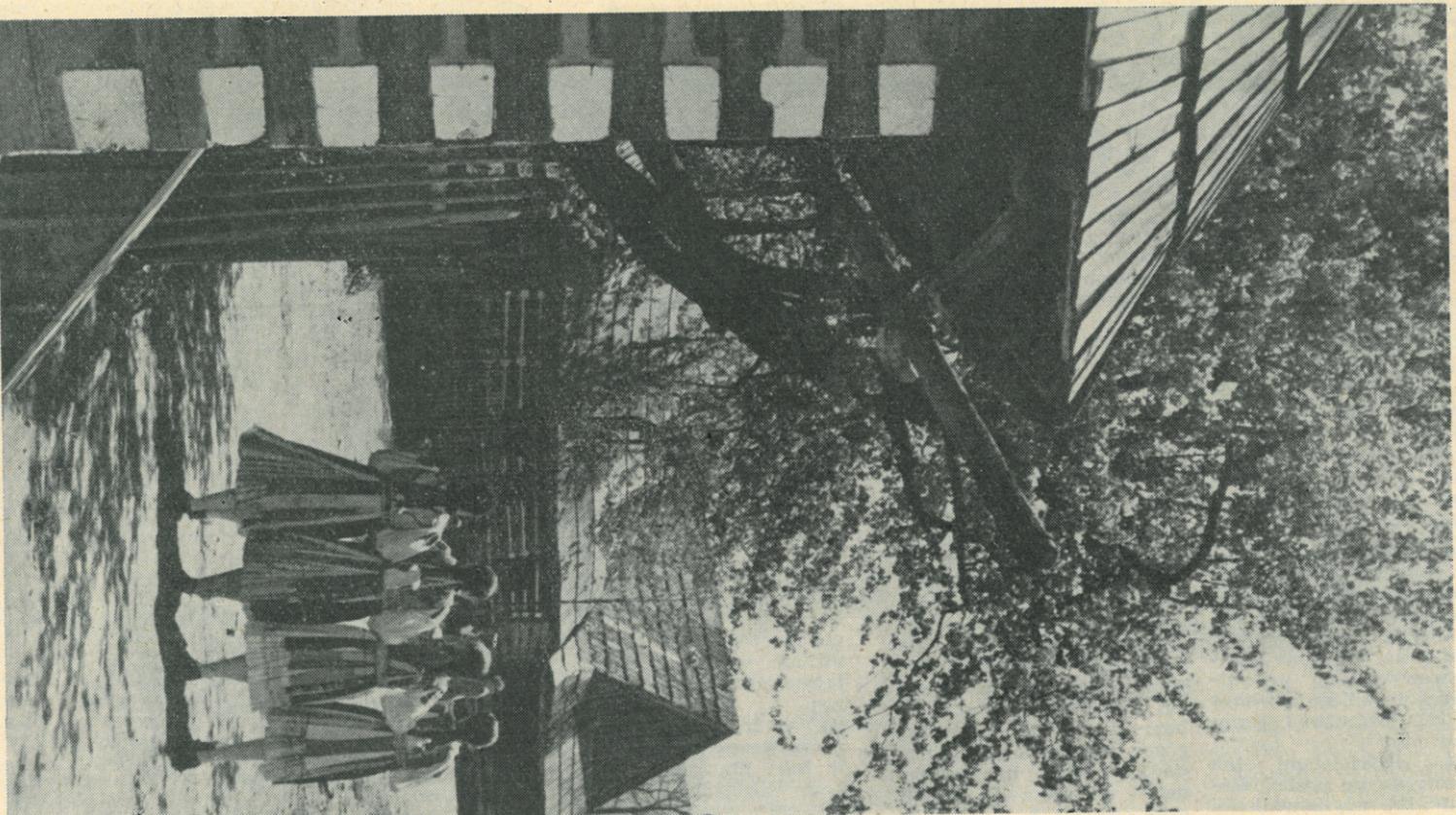
Prenumeratę na zagranicę przyjmuje: RSW „Prasa — Książka — Ruch“, Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych, ul. Wronia 23, 00-840 Warszawa. Konto Nr 1-6-100024. Cena prenumeraty dla zagranicy jest wyższa od prenumeraty krajowej o 40%.

Oddano do składu 12.III.1973 r. Numer zamknięto 15.IV.1973 r. Druk Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa — Książka — Ruch“, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 453 N. 3840. R-77.

ŽIVOT
czasopismo
społeczno
kulturalne

ČÍM ŽIJE ZAMAGURIE?

Frantisek Soska

Oblasť Zamaguria v Popradskom okrese leží bezprostredne na hranici so susedným Poľskom a Dunajec na severovýchodnom cipe Spiša tvorí akúsi hranitú čiaru československo-poľských hraníc. Oblasť, o ktorej je reč, meria celkom 253 štvorcové kilometre a žije tu vyše 11 000 obyvateľov. Má celkom 20 obcí. Najstaršie obce vznikali v 13. a 14. storočí, najmladšie v 17.

a 18. storočí. Najstarším mestčekom je Spišská Stará Ves, založená už v rokoch 1108 — 1110. Má tu byť najstarší kostol v Zamagurii. Histo-ria prezrádza, že sa tu roku 1108 uskutočnila schôdza medzi uhorským kráľom Kolománom a poľským kráľom Boleslavom Krivoúš-lym. Roku 1193 Béla III. a poľský Kazimír II. uzavreli tuna priateľskú zmluvu medzi oboma krajinami. Meno Spišskej Starej Vsi prešlo aj do dejín husitstva. V apríli 1433 došla sem z Krakova najdôležitejšia, „spanilá jazda“ počítajúca 8 000 peších bojovníkov. 700 jazdov a 300 povozov. Husitski bojovníci obsadili mesto a z neho niekoľkými prudmi prenikli na územie Spiša, dobyli Kežmarok a dostali sa ďalej, do Saríša.

Oblasť Zamaguria má poľnohospodársky charakter a je tu počas leta celý turistický ruch. Pre turistiku sú Pieniny so starobylým kultúrhistorickým rekonštruovaným kláštorom silným magnetom, ktorý z roka na rok priláha viac turistov zo zahraničia.

Donedávna tu boli iba dva jednotné roľnícke družstvá v Spišskej Starej Vsi a v Červenom Kláštore. V minulom roku pribudli k nim ďalšie obce: Majere, Hávka, Zálesie a Matišovce. Jednotné roľnícke družstvo vzniklo aj v obci Stráňany. Došlo aj k zlučeniu družstiev Červený Kláštor, Sp. St. Ves, Hávka, Majere so sídlom v Spišskej Starej Vsi. Poľnohospodári sa zameriavajú v JRD na chov dobytka a oviec.

V Spišskej Starej Vsi sa začalo s výstavbou nového závodu Tatrasvit, v ktorom budú vyrábať pletené výrobky. Na počesť februárových udalostí otvorili v Spišskej Starej Vsi nové obchodné stredisko, v ktorom budú sústredené všetky obchody. Čo nevidieť bude dohotovený vodovod pre zamagurské obce, ako sú:

Nedelné odpolednie v Osturmi

Červený Kláštor, Lechnica, Sp. St. Ves, Majere, Matišovce a Lysá nad Dunajcom, nakladom okolo 20 miliónov korún. Vlani v Spišských Matišovcach otvorili veľmi peknú reštauráciu s vývarovňou pre dôchodcov. V Červenom Kláštore v rámci volebného programu sa buduje nová nákupné stredisko s vývarovňou. Rekonštruovali hodne cestí, vybudovali nové mosty.

Celé Zamagurie žije v znamení úspešného plnenia volebných programov. Rastie aktivita a iniciatíva ľudí. Úspešne sa rozvíja sociálneho sítazenie, ktoré je hnacím motorom dosahovania pekrých výsledkov. Zamagurčania prijímajú k významným udalosťam a výročiam celý rad socialistických záväzkov zameraných predovšetkým na zvedavovanie a skrášľovanie miest a obcí.

Nemálo prostriedkov sa vynaložilo aj na obnovu karuziánskeho Červeného Kláštora. Celková rekonštrukcia je už v poslednej, záverečnej etape. Pamiatkari majú už len obnoviť gotický chrám. Hlavná časť konventu kláštora po obnove slúži muzeálnym účelom. Ostatné priestory využívajú turisti, organizátori MPS na Dunajci, Mestský národný výbor a odbor školstva v Bratislave na rekreačné účely.

Pre celú oblasť Pienín je vypracovaná na dlhé roky perspektívna koncepcia ďalšieho rozvoja turistického ruchu. Terciom kriticky naďalej osiava plničtvo na Dunajci. Ale aj tu ma nastat podstatný obrat k lepšiemu. Vybúduje sa riadne plničtve následujúce a bohatší bude aj plničtvy park.

Pri riešení týchto otázok malo by sa pamäť aj na iné požiadavky turistov. Tak napr. poľskí turisti počas plavby na plách po Dunajci radi by sa zastavili na slovenskej strane a prehladli rekonštruovaný kláštor, jeho múzeum, odpodinnu si a potom pokračovali v ďalšej plavbe. Zase želaním československých turistov je plaviť sa po Dunajci na plách az do poľskej Szczawnice a odiaľ sa dostať po novovybudovanej ceste povozmi fiakristov naspäť do Červeného Kláštora. Mnohí turisti sa dovoľávajú otvorenia nového turistického prechodu v Pieninách pri Lesníckom potoku, ku ktorému je už vybudovaná cesta.

Pohľad na lázeňské námestí z kolonády; Lázeňský dóm — léčebna pro dospělou a Janský dvor — léčebna pro děti Foto archiv

● Naše pohlednice z Čech

JANSKÉ LÁZNĚ

Ze všech lázní, co jich v českých krajích je, jsou tyhle jediné v Krkonoších.

O objevení pramenů vypravuje starý truhovský kronikář Simon Hüttel, že na něj narazil jeden ze zbrojnošů rytíře Albrechta z Trautenbergu, sídlícího na tvrzi Zaolší, při pátrání po sídlech loupeživých rytířů. V teplem, čístelem a čirém prameni se vykoupal, cestu k němu označil na stromech. A protože prý to bylo roku 1006, 6. května, o svátku sv. Jana Křtitele, a také objevil se jmenoval Jan, dostal pramen název Teplce Svatojanská.

Tuhle pověst však nelze historicky prokázat. Jistější se zdá — a potvrzuji to zmínky ve starých písemnostech, že na pramen přišli začátkem 11. století horníci, když hledali vzácné kovy. Nejprve tu stávala totiž železná huť vedle teplého pramene. Lidé se sem chodili koupat s vírou v uzdravení od neprávů. Ale základ lázni položil až jejich majitel kníže Jan Adolf ze Švarcenberka. Dal tu roku 1677 postavit šest nových budov. Také jeho potomek Ferdinand Arnošt rozvíjel lázně a na jeho žádost vznikl i první 95 stránkový spisek. Napsal ho J. I. Heilmayer, c. k. přísežený fysikus; jmenuje se „Popsání účinků, užítí a užívání pramenů Janských Lázní v Království českém v Krkonoších“ a byl tištěn v Klásku v tiskárně Ondřeje France, poprvé v roce 1680. Největší rozmach však prodělaly lázně v druhé polovině devadesátých let minulého století. Z

té doby pochází většina budov nebo jejich přestavba. V roce 1867 se oddělily od městečka Svoboda nad Úpou a ustaly jako samostatná obec, brzy na to byly povýšeny na město (1881). Městem jsou však až od roku 1965, když k nim přídělím byla připojena bývalá obec Cerná Hora (1950).

Dnesní věhlas Janských Lázní však má původ pozdější. V době, kdy se ukázalo, že zdejší termální voda je svým složením a vlastnostmi podobná vodě amerických pramenů ve státě Georgia — Warm Springs. Proto zde byla v roce 1935 otevřena první léčebna následků po dětské obrně (polyomyelitid) v Evropě. Tady se lidé posílzeni touto nemocí znovu učili chodit, získávali nové naděje do života. Dnes se zde léčí děti s obrnami všeho druhu a navíc se zaměstnávají na boj s jinou strašnou nemocí — myopatií. A opět jsou to Janké Lázně, kde s využitím mnohaletých zkušeností dokazují často neuvěřitelné. Staví na nohy děti a vracejí je aktivnímu životu, prodlužují ho.

O Janských Lázních by se dalo vyprávět mnohem víc, třeba o tom, že tudy vedla cesta J. A. Komenského do exilu nebo o léčebných metodách a zajímavých lidech současnosti. Ale to může čtenář poznat sám. Z hranic přechodů do Československa v Luhawce nebo Krzaczyné je to, jak říkáme, co by kamenem dohodli.

D. Jaroslav